

ВТОРО ЗАСЕДАНИЕ

Сряда, 24 април 1974 г.

(Открито в 15 ч.)

Председателстващ Николай Георгиев: Другарки и другари народни представители! В залата има необходимият брой народни представители. Откривам второто заседание на десетата сесия на Народното събрание.

Продължаваме нашата работа с разисквания по доклада на министъра на труда и социалните грижи за състоянието на трудовите ресурси в Народна република България.

Има думата за изказване народният представител др. Пеко Таков.

Пеко Таков: Уважаеми другарки и другари народни представители! Въпросът за състоянието на трудовите ресурси в нашата страна, който е поставен за обсъждане от Народното събрание, в действителност представлява логическо продължение на въпросите, разгледани в доклада на др. Тодор Живков на Националната партийна конференция — за повишаване обществената производителност на труда.

Големите задачи, които очерта Националната конференция, благородните амбиции на колективите да повишават непрекъснато производителността на труда в нашето общество, усилията на трудещите се за повече плодотворни резултати изискват една подобрена организация за по-пълно оползотворяване на трудовите ресурси, за по-правилното тяхно разпределение и използване.

Един от първите въпроси, пред който ни изправя докладът на др. Мишев, е въпросът за относителния недостиг на работна сила. Самото поставяне на този въпрос говори за нещо много важно, което е настъпило в живота на нашето общество. Неотдавна основният въпрос, който стоеше пред нашата партия и пред държавата, беше да се осигури работа на хората, да се вложи техния труд, да се избавят от ударите на постоянната, временната и скритата безработица. И това е един голям икономически и морален капитал, спечелен от нашето социалистическо общество. Този

най-насъщен въпрос за работническата класа е решен окончателно и завинаги в социалистическа България. И той беше решен именно от правилната априлска икономическа политика на нашата партия, от дълбоко социалната и хуманната ѝ същност.

Някои социологически проучвания в капиталистическите страни показват, че на въпроса: „Ако можехте да избирате, кои ваши потребности бихте искали да бъдат задоволени най-напред?“, мнозинството трудещи се отговарят: „На първо място сигурността, че и утре ще бъдем на работа.“ Ето тази сигурност нашата партия, нашата социалистическа държава можаха да създадат за работническата класа, за всички трудещи се у нас и да ги отърват един път завинаги от този най-страшен бич.

В доклада на др. Мишев подробно са изложени всички онези големи и последователни мероприятия, които са предприемани в последните години от правителството и неговите органи, от Министерството на труда и социалните грижи, от народните съвети, профсъюзите, и именно поради това много от проблемите своевременно са намирали радикално решение.

Какво е нужно още да се направи, за да се преодолява постепенно очертаващият се недостиг от работна сила? В доклада са изложени редица мерки и искам да подчертая някои особености.

Известна истина е, че ако един човек произвежда един чифт обувки на ден, а обществото има нужда от 100 чифта, то ще бъдат необходими или още 99 души, или една машина, която, водена от 1 човек, да произведе 100 чифта. Всъщност партийната конференция беше свързана именно с този въпрос — по пътя на модернизацията и реконструкцията, посредством нови, високопроизводителни машини и съоръжения, чрез нови научни методи и технологии, подобрена организация на труда, чрез непрекъснатата квалификация на работниците, селскостопанските труженици, служещите — да се постигне висока производителност на труда. Тоест да се извадят само вътрешностите на производствената база, най-активната, подвижна и революционна част на производителните сили, същевременно да се съхрани пасивната, бавно изменяща се част — в това е именно голямото предимство на реконструкцията и модернизацията и поради това тя струва два и три пъти по-евтино на обществото, много по-бързо се извършва, а е способна да дава същия или по-голям ефект на производителност. Така че в действителност именно тук — в повишаването на производителността на труда, и то именно по този начин — се крият главните резерви и източници за увеличаване на съвкупната и чистата национална стойност, за растежа на националния доход.

Ние сега се намираме на такъв етап, когато очевидно е необходимо едновременно да увеличаваме и производителността на труда, и същевременно националния фонд от обществено работно време. За това има немалко резерви, за чието по-пълно използване е необходимо да се създават все по-добри условия. Важно място тук заемат резервите от работно време, които се крият в домашния труд, в **домакинството**.

Може би ще се помисли, че тук става дума само за труда на жената. До известна степен това е така, но сега, когато бързо си пробива път механизацията на домакинския труд, когато различните битови машини навлизат в домашното производство, а също така, когато расте с бързи крачки съзнанието на мъжете, когато печели все повече привърженици лозунгът „Нито една домашна работа без мъжка ръка“ — тс този проблем все повече започва да засяга и мъжете, и цялото семейство. Пред нас все по-остро започва да стои въпросът за необходимостта от обобществяване на домакинската работа, за превръщането ѝ все повече в обществена организирана дейност, за създаването на мрежа от услуги за почистването на дома, прането и гладенето, храната в къщи, храненето на децата в училище, акуратното обслужване в търгозията и в административните услуги, в здравната мрежа, в детските заведения и особено въвеждането на по-гъвкави форми на работен ден, както постановява последното решение на Министерския съвет за четиричасов и двучасов работен ден за пенсионерите във върховите периоди на продажбите в магазините.

В някои социалистически страни все повече намира разпространение начинът да се почистват и ремонтират жилищата, когато семействата са в почивка. Колко приятно става на човека дори да си помисли за една такава услуга.

Известно е, че в отраслите на народното стопанство, в обществените услуги и в селското стопанство са заети повече от два милиона жени — или приблизително 47% от всички работещи, а средно всяка жена отделя около 5 часа и половина от своето време в денонощието за домашна работа. Ако ние успеем, другарки и другари, в следващия период да съкратим времето за домашна работа наполовина, би се освободила производителна сила, която може да покрие голям процент от недостига на работната ръка и особено в сферата на обслужването.

Данните за недостатъчното използване на работното време в общественото производство говорят, че у нас въпреки ликвидирането на скритата безработица в селското стопанство се е появила една своего рода нова „скрита безработица“ в различните отрасли, или както отбелязва в доклада др. Мишев, средната заетост на работниците в смяна-

та е 5,5 часа. Именно затова сега стои въпросът да се използват скритите резерви от работна сила и работно време вътре в предприятието, между четирите стени на предприятието.

Производителността на труда не можем да повдигнем в такава степен до 1975 г., щото да покрием недостига от 100 хиляди души, както е отбелязано в доклада. От прираста на населението не могат да дойдат, от селското стопанство също така не могат да дойдат. Тогава откъде? Очевидно че вътре, между четирите стени на предприятието ще се търси главно това решение по два пътя: чрез модернизация — смяна на старата техника и технология, и чрез по-рационално използване на работното време на наличния персонал.

Паралелно с това необходимо е да се продължи издирването на всички възможни трудови резерви, които могат да се превърнат в работна сила, а заедно с това да се освободим от някои отживели наши представи. Става дума да се решат въпросите за такова заплащане на пенсионерите (разбира се, пенсионери здрави, които се държат), което да осигури един значителен и сравнително траен контингент от все още надеждна работна ръка. Сега от 1 милион и 700 хил. пенсионери у нас работят около 200 хил. — 170 хил. в селското стопанство и само 30 хил. в другите отрасли — или 9 на сто от пенсионерите, докато в Германската демократична република при по-висока пенсионна възраст работят около 36 на сто пенсионери, или 4 пъти приблизително повече, отколкото у нас. Това е един сериозен резерв за попълване на недостига от работна ръка. Това е едната полза. А колко семейства ще избавим от неприятната атмосфера, която се създава само поради това, че един още здрав и читав човек не работи и му се натяква и сутрин, и вечер и сам той е без самочувствие, със съзнанието, че е вече излишен човек на този свят. Това е пък другата полза — бих казал духовната, семейната.

Не напълно се използват студентите за работа по тяхната специалност и не само там. В цяла Варшава сутрин млякото се разнася по домовете само от студенти.

Полезна е инициативата на Министерството на народната просвета за създаване на подготвителен нулев клас за децата, навършили 6 години, за да влязат в първи клас с една добра подготовка. Това улеснява децата през целия първоначален курс на училището и решително намалява повторемостта, като спестява години на поколението и на обществото. И освен това с въвеждането на десетилетката се дава възможност младежите да се включат по-рано в обществения труд.

Необходими са повече усилия от профсъюзите и предприятията за намаляването на **трудовете злополуки**.

На какво се дължат тези злополуки? Около 30 на сто — поради небезопасни машини и работни места, поради недобра организация на работните процеси; около 55 на сто — поради неправилни манипулации, недостатъчен инструктаж и контрол. Няма съмнение, че това са преди всичко организационни причини, които до голяма степен могат да бъдат отстранени и сведени до минимум.

Необходими са допълнителни специални мерки за възстановяване трудоспособността на инвалидите. Сега ние трябва да смятаме като важна задача да се върнат към някакъв труд, включително и най-тежките случаи на инвалидност. Този въпрос има и дълбокохуманна страна, тъй като отпадането от трудовия процес, невъзможността на човека да се труди води до психически и физически смущения. В някои страни възвръщането на инвалидите от всички групи към труд е към 50 на сто. У нас този процент е около 7 на сто.

Следователно предстои ни още много и сериозна работа за решаване на този и икономически, и социално-хуманен въпрос.

Върху производителността на труда и състоянието на трудовите ресурси се отразяват и такива отрицателни явления, чието споменаване понякога поражда иронични усмивки, които обаче бързо угасват, когато се запознаем с фактите. Имам пред вид злоупотребата с алкохола и тютюнопушенето. У нас сега около 77 на сто от възрастното мъжко население и 54 на сто от възрастното женско население употребяват алкохол. И това не е най-голямата беда, бедата е, че немалко хора се напиват, а народът казва, че от пияния и лудият бяга! Броят на пушачите от около 1 милион души през 1952 г. се е увеличил на 1 милион и 650 хиляди души през 1970 г.

Анализите показват, че по-голямата част от самоволните отсъствия от работа се дължат именно на употребата на алкохол. Отбелязаната във всички изследвания у нас и в чужбина ниска производителност на труда в следпразничните дни се дължи в голяма степен на същата причина — на махмурлука.

Ние трябва, ни напомня др. Тодор Живков, да чистим обществената нива от всякакви плевели, от всякакви прояви на безделие, хулиганство, кариеризъм, пиянство и разпуснатост.

Тук се набелязаха само няколко от многото източници на допълнителна работна ръка, която успешно може да влезе в производството. Няма съмнение, че по-нататъшните усилия на министерството, на обществените организации, на другите държавни органи непременно ще дадат резултати за постепенно и последователно попълване на недостига от работна ръка.

Увеличаването на **раждаемостта** — основния източник на работна ръка, е единствена сила за подмладяване, съхраняване и разрастване на нацията.

Както поколението преди нас, нашите бащи и майки, има дял със своите усилия и ум за днешна България, така и нашето поколение отдава своите сили и за утрешна България. Прочее, другарки, очевидно е, че трябва да се ражда — няма друго решение и друго спасение (*оживление*).

Проблемът за работната сила и производителността на труда е свързан по особен начин и с един друг аспект от нашата политическа, стопанска и обществена дейност, на която нашата партия, особено през последните години, обръща изключително внимание — става дума за социалната политика на Българската комунистическа партия. Олицетворение на тази политика през последните години са Декемврийските решения от 1972 г. Нашата голяма и обширна, дълбокосъдържателна, социална програма, бих казал, е една чудесна програма за живота и за човека.

Всички нейни основни положения и мероприятия се отразиха и откликнаха с нова сила дълбоко в сърцата и умовете на народа, на семействата. И още един път нашият народ има добрия случай да изкаже своята привъзраност към нашата политика на хуманност, към дълбоката почтеност на казаните думи пред народа и тяхното изпълнение, към големите човечни дела на нашата партия, един голям повод да се избавят слабоверните от своите съмнения, повод да се прояви с още по-голяма сила единството на народа, да се повишава неговото самочувствие и увереност, неговата воля за нов подем и устрем за превръщане на тези социални блага в нова мощна обществена сила. В душите на хората се вливат нова радост и упование, сега се диша все по-дълбоко и по-бодро в процъфтяваща социалистическа България.

В духа на изпълнението на тази социална политика през последната година, миналата 1973, у нас се заредиха социални решения, бих казал, големи социални решения, с които може да се гордее всяка социалистическа страна, всичките в полза на работническата класа, на трудещите се.

И на Националната конференция др. Тодор Живков подчерта: „... нуждите на хората, на семействата, на колективите, на обществото се превръщат в основен критерий за показателите на държавния план...“

Неотложен е въпросът за ускореното изграждане на **детски заведения**. Централният комитет изнесе напред този въпрос и го постави на вниманието на широката наша общественост, като в центъра застанаха народните съвети още в началото на 1973 г. И това е пример как неотложните нужди на семействата, на жените — майки, работнички, кооператорки, служещи, могат да мобилизират силите на широк кръг

предприятия и организации, да накарат хората, натоварени с такива важни задачи, да търсят нови пътища за решаване на социалните въпроси. Планът предвиждаше, че като се върви по обикновения път, до 1990 г. да се удовлетворят 75% от нуждите за целодневни детски градини. Благодарение на инициативите и допълнителните възможности, които разкриха народните съвети, с помощта на държавата само за 1973 г. (за една година) се предоставиха толкова легла в детските целодневни градини, колкото бяха създадени в продължение на 15—20 години.

Ето какво значи един голям социален проблем да бъде поставен в ръцете на масите и на техните органи — народните съвети!

А какво значи това за обществената производителност на труда? Колко спокойствие, колко добри чувства и намерения, колко нови сили и амбиции родителите на настанените в детски заведения деца вляха само за една година в производството?

Такъв новаторски подход, такава голяма сърцатост, енергия и смелост сега са необходими към другия също така голям социален проблем — **жилищния**. Може би е нужно строителството на жилища да се постави на преден план сред строителните обекти, защото това са инвестиции за човека.

Нещата сега стоят така, че изпълнението на плановете по жилищното строителство, предвидени за шестата петилетка, е възможно, но това е възможно по площ, а не и по бройки жилища. Никой не ни пита колко площ ще застроим, а колко жилища. По-добре ли е едно младо семейство да живее на по-голяма жилищна площ, а друго да чака с години или е по-добре и двете млади семейства да имат подслон, макар и при по-малка площ, но удобни и самостоятелни жилища? По този начин ще може да се отговори по-бързо на най-неотложните, на най-парещите остри нужди за младите семейства.

В София се сключват около 12 000 брака годишно, 80% от тях се нуждаят от жилища и сами заявяват: „Дайте ни гарсонieri.“ Разбира се, когато се родят децата, тази квартира ще бъде малка, но засега, ако и в кухнята може да се постави един креват — защото напоследък архитектите правят гарсонieri с такава кухня, в която креват не може да се помести — това значи едно дете, защото ще дойде социалистическата баба да спи там и да гледа детето, което ще се роди. Иначе трябва да се търси квартира с две стаи и хол. Тази сметка е много интересна, правят я хората. Ние трябва да се вслушаме и да последваме техните указания, тяхното мнение.

Другарки и другари! В областта на социалната политика се изоставя в редица инициативи, които трябва да се

бъществуват от предприятията и организациите, там, където работят трудещите се. Можем да кажем, че правителството направи много повече със своите решения, отколкото предприятията, на които се даде възможност с тези решения на правителството.

Малко са още предприятията, които не се захванали с голяма воля и устрем да решават неотложните социални въпроси на своите работници, като разумно организират и използват всички свои възможности.

От известно време кожарският завод „9 септември“ в Русе с 860 работници и служещи провежда една интересна инициатива. Въз основа на наблюдения на социалните факти по съвета на социолози другарите са възприели благородната инициатива на рождения ден на всеки от работниците и служещите да му поднасят по два карамфила. На пръв поглед това звучи малко несериозно, незначително, но проучванията са показали, другарки и другари, че този „метод на 2-та карамфила“ дава големи резултати за самочувствието на работниците, за тяхното самоутвърждаване, за съзнанието и за създаването на другарска атмосфера в колектива. Заздравяването и създаването на другарска атмосфера в колектива сега изисква конкретно съдържание. Не би трябвало да се търси винаги пряка, бих казал и непосредствена връзка между такива социални, човешки отношения и производителността на труда. Но факт е, че производителността на труда в това предприятие се е увеличила с 15%, текучеството през 1973 г. спрямо 1972 г. е намаляло с 6%, през 1973 г. вече 26 на сто от работниците са преизпълнили плана си за годината с 4 и повече месеца, насрещният план е преизпълнен с 1 на сто. Многократно са се увеличили предложенията за рационализации и подобряване организацията на труда.

Ако имате път, отбийте се в Толбухин. Във фабрика „Жакард“ с около хиляда души работнички, ръководена от енергичния директор др. Никола Енев и неуморната партийна секретарка др. Милица Генчева, ще видите как се прави от малко нещо много нещо. Предприятието е старо, но работниците го обичат, държат за него. Направена е детска градина за 100 деца вътре в двора. Преустроили са една стара мелница и са направили 8 жилища за най-нуждаещите се работнически семейства с деца, а на горния етаж живеят ученички от предприятието. Има магазин за хранителни стоки, хубав стол, откъдето работниците могат да вземат храна и за в къщи, удобна баня (мъжка и женска), създадено е вечерно училище, изнасят се лекции, има бръснарски и фризьорски салон. И какво се е получило? Движението на работната сила във фабрика „Жакард“ е два пъти по-малко от средното за окръга, отсъствията по неуважи-

телни причини са два пъти по-малко от средното за окръга — 40 срещу 19% и 6 срещу 13%. Нима тук не се вижда как вярната социална политика на нашата партия се превръща в настояща производителност на труда. Тази фабрика става втори дом за работничките. И когато запитахме с др. Димитър Димитров, първия секретар на партията в Толбухин, една работничка: „Кажете, от какво ще се оплачете“? — тя каза: „Ами ако може някак си да се върне младостта.“

Ние трябва да сме винаги при хората, защото ако не сме ние — както каза др. Лачева, партийен секретар на Копринената фабрика в Хасково — други ще отидат при тях.

Тези хубави постижения на редица предприятия, това наистина наше, социалистическо отношение към човека в тези предприятия от тези наши хора, които ръководят тази дейност, ни говори за големите предимства и възможности на нашия строй. И затова е още по-тежко, когато се срещнем в живота с обратни факти, с факти, които ни карат да мислим, че трябва да помним постоянно в какво общество живеем и каква отговорност носим. Не можем — след като Декемврийската програма определи, че планът не е вече само икономически, а обществено-икономически, не може при такава социална политика на нашата партия и държава да се яви един ръководител от немалък ранг в едно предприятие в Хасково и на настойчивите и обосновани искания на административното, партийното и профсъюзното ръководство и на колектива, че е особено необходима вентилация за здравето на работниците, да отговори: „Ние и да направим вентилацията, правим я преди всичко за нуждите на технологическия процес.“ Ние не трябва никога да забравяме, че социалистическият ръководител е преди всичко политически ръководител, а не технократ, и че в основата на нашата политика е трудещият се човек с неговите потребности.

Примерът на фабрика „Жакард“, на завод „9 септември“ в Русе, примерът на бригадата на два пъти героя на социалистическия труд др. Евгени Стефанов, която пое задължението и построи в свободното си време детска градина със 120 легла в Перник, един почин на миньорите, който се разпространява във всички професии в цялата страна, говорят за такива страни на човешката личност, другарки и другари, които ние понякога малко оставяме настрана, но които докладът на др. Тодор Живков пред Националната конференция ни кара да изтичаме на преден план. Ние трябва да помним, че настроението на човека, психологическата му нагласа, увереността му в собствените сили, неговата работническа и човешка гордост, трудовото и човешкото достойнство, неговото спокойствие не само пред утрешния ден, но и в труда днес, удовлетворението от труда, устремите и

стремежите — са важни и ще стават все по-важни фактори в нашето общество за трудовото поведение, за способността на човека повече и по-добре да произвежда, за мотивирането на това поведение, за спорността и производителността на човешкия труд. И не трябва да забравяме, че тези душевни състояния на човека са ценни и благородни и сами по себе си, че те имат, както казва Маркс, абсолютна стойност. Защото ние изграждаме човека „по образ и подобие“ на нашия комунистически идеал, който включва тези качества и състояния. Тези наши усилия, тази наша борба да осигуряваме условия и възможности за разгръщането на най-доброто у човека неминуемо ще си кажат решаващата дума във великото съревнование и борбата между капитализма и социализма в полза на социализма.

Другарки и другари! Осигуряването на нови трудови сили в нашия живот, от които се нуждае народното стопанство, засилването на производителността на наличната работна сила изискват преди всичко знания и квалификация, прилагане строго на законите и разпоредбите за добросъвестно изпълнение от всеки гражданин на своите задължения и особено да се преследват рушителите на законния ред, трудовата дисциплина и единството на колективите. И същевременно ще се разгръща все по-широка работа от партийните и обществените организации за усилване влиянието на нашата комунистическа идеология и повдигане на социалистическото съзнание, за укрепване на самоинициативите на отделния човек и колектива. Колкото повече се изисква от човека и колектива, толкова повече е нужна висока дисциплина и същевременно повече грижи и уважение към човешката личност. *(Ръкопляскания)*

Председателстващ Николай Георгиев: Има думата за изказване народният представител Величко Петров.

Величко Петров: Уважаеми другарки и другари народни представители! Едно от главните направления на нашата работа за увеличаване икономическата мощ на страната е непрекъснатото усъвършенствуване на териториалното разположение на производителните сили и рационалното използване на трудовите ресурси. Всичко това съдейства за повишаване на ефективността на икономиката, създава условия за хармонично социално-икономическо и културно развитие на отделните райони.

Несъмнено това е едно от най-важните звена на голямата задача, която постави Националната партийна конференция — за висока обществена производителност на труда.

От тези позиции оценявам важноста на внесения за обсъждане в Народното събрание въпрос — за състоянието на трудовите ресурси в НРБ.

Мислите, които искам да развия, са породени от практиката на едно звено от целокупното ни развитие — окръга.

Бих желал да засегна следните въпроси: първият се отнася до състоянието на трудовите ресурси.

Състоянието и динамиката на демографските фактори, определящи числеността, състава и възпроизводството на населението в Сливенски окръг, дават основание да се направят положителни изводи. Добра е перспективата за развитие на населението, за увеличаване частта му в трудоспособна възраст.

Раждаемостта в окръга е по-висока, отколкото средната за страната. Висок е относителният дял на населението под 16 години, което гарантира едно ритмично попълнение на населението в трудоспособна възраст. Благоприятно е съотношението между мъжката и женската работна сила (1:1).

Подкрепян и активно насърчаван от Централния комитет на партията и лично от др. Тодор Живков, Сливенски окръг успешно осъществява целокупното си развитие. Икономиката на окръга се развива с устойчиви темпове. Развитието на промишлеността е предимно по интензивен път — за окръга 80 на сто от прираста на промишлената продукция е за сметка на интензивните фактори, а за град Сливен — 100 на сто.

Наред с тези благоприятни показатели обаче са налице и други, които не ни дават основание да се задоволяваме с постигнатото, а да продължаваме да бъдем настойчиви за по-нататъшно развитие на производителните сили в окръга, за по-доброто използване на трудовите ресурси.

Тревожи ни например по-ниската заетост на населението. По заети лица на 100 души от трудоспособното население окръгът се нарежда на 25-то място в страната. Даже и след изпълнение на набелязаното развитие на производителните сили до края на петилетката заетостта на трудоспособното население ще бъде по-ниска.

Разбира се, недостатъчно е само наличието на трудови ресурси. Големият въпрос е — какво е тяхното състояние, тяхната подготовка и квалификация, тяхната годност да овладяват съответното производство.

В нашата практика има случаи, когато едностранчиво се готвим за усвояване на новите производства. Вкараме оборудването в производството, съберем хората и след това забелязваме, че нещо куца. Идват много затруднения по използване на машините, ниска производителност, лошо качество. Някои държавни стопански обединения не решават този въпрос бързо, което довежда до затруднения през пусковия период. Забавя се своевременното достигане на проектните мощности.

Наложително е да се помисли за по-голяма заинтересуваност, по-голяма активност и предвидливост по този въпрос. Да се утвърди една система и практика на по-добро взаимодействие между окръзите, държавните стопански объединения, министерствата и другите заинтересувани организации по своевременната подготовка на кадрите за усвояване на новите мощности.

Вторият въпрос е за специалистите. Те са важен отряд на трудовите ресурси. Благодарение на правилната политика на партията значително се увеличи броят на специалистите с висше и средно образование.

Безспорно наше голямо завоевание, както се сочи и в доклада на министъра Мишо Мишев, е, че между социалистическите страни, след Съветския съюз, Народна република България има най-много специалисти на 1000 души, заети в народното стопанство. Но изглежда това не е достатъчно, когато оценяваме работата. Защото можем да се заблудим, че всичко е в ред, а когато продължим анализа, стигаме до редица слабости. В някои отрасли и в някои окръзи е налице чувствителен недостиг на специалисти с висше образование.

Видимо, работата опира до някои несъвършенства в реда за приемане и разпределение на студентите, на специалистите.

Приемането с предимство на значителен брой студенти от някои окръзи дойде на помощ за преодоляване на затрудненията им в тази област. Приемането във висшите учебни заведения на местни кандидати е гаранция, че тези специалисти след завършване на образованието си ще се върнат да работят в своя окръг. За съжаление не винаги е така.

Какво показват фактите за Сливенски окръг? През последните четири години по-голямата част от завършилите висши учебни заведения не са се върнали в окръга.

Трябва да се преоцени досегашната практика за разпределение на специалистите само на ведомствен принцип. Към него трябва да се прибави и потребността на отделния окръг. Ето един пример. От завършилите през 1973 г. десетте специалности на Висшия институт по строително инженерство 830 души за работа в окръга са разпределени 13. Ако се приеме, че и в другите окръзи са разпределени приблизително по толкова, излиза, че само половината от тях са отишли в окръзите — тогава къде са останалите 400 души? Всъщност ясно е къде са, но на тази практика трябва да се сложи по-добър ред. Такива примери могат да се приведат и за други специалисти, от други висши учебни заведения.

Ние смятаме, че несправедливо за 1973—1974 г. Сливенски окръг бе изключен от окръзите, от които се осъществява прием на студентите с предимство. Защо мислим така?

Докато към 1 ноември 1973 г. 30 на сто от общия брой специалисти в страната са с висше образование, за Сливенски окръг този процент е 20.

Настояваме за новата учебна година да се увеличи обхватът на окръзите за прием с предимство по някои дефицитни специалности.

Трябва да се усъвършенствува работата по сключването на договори за стипендианти. Приет е нов Правилник за стипендиите. В него е предвидено стипендиантите да сключват договор направо с предприятията или окръжните народни съвети (за учителските и медицинските кадри).

Този положителен замисъл, заложен в правилника, е на път да се опорочи поради несъобразяване на плана за стипендиите с териториалните потребности. Много са окръзите, които изпитват остра нужда от строителни инженери и архитекти. Така е и при нас. За Сливенски окръг е определен план само за трима души, докато за Централния научно-изследователски и проектантски институт за териториално устройство, градоустройство и архитектура е планирано да се сключат 110 договора със студенти само от Висшия институт по строително инженерство в София. Кога и кой ще осигурява такива кадри за окръзите? Как ще издигаме равнището на строителното производство. Как ще решаваме градоустройствените и архитектурните проблеми без специалисти, без добре подготвени за тази цел кадри?

Освен това не са предвидени никакви ограничения за сключване на договори с нежители на съответния окръг. От друга страна, стипендиите вместо от предприятията се сключват от ведомствата. Това на практика може да доведе впоследствие до значителни миграционни процеси сред младите специалисти и тяхното съсредоточаване там, където не е най-необходимо.

Нужно е да се подобрява системата за подготовка и разпределение на специалистите. Неин характерен белег трябва да бъде всестранното изучаване на потребностите. Наред с това нужно е да се засили контролът по отношение на разпределените специалисти. Стремещт трябва да бъде разумно да се използват, да не се разточителствува с техния труд, знания и опит.

В това отношение целесъобразно ще бъде при изготвяне на нови щатни таблици да се въведат известни ограничения в броя на длъжностите за заемане от специалисти с висше образование и да се увеличи възможността за по-доброто използване труда на средните специалисти. Не бива да се допуска специалисти с висше образование да заемат длъжности за среднисти или да изпълняват работа, която изисква по-ниска квалификация от тяхната.

Във връзка с този въпрос искам да стане дума и за кадрите от междинното звено — майсторите, бригадирите, цеховите ръководители, за преките организатори и ръководители на трудовите колективи. Тези, които на практика реализират нашите замисли за усъвършенствуване на производството, за издигане на неговото техническо и технологическо равнище. Както е известно, доскоро техният труд не беше оценен в достатъчна степен и поради сравнително ниското заплащане в много случаи за тези длъжности не можеха да се подберат най-добрите.

Сега въпросите със заплащането са решени. Нужна е по-голяма грижа за подбора, обучението и квалификацията на тези кадри, за укрепване на техния авторитет.

Третият въпрос се отнася до по-нататъшното повишаване на ефективността на производството чрез рационално използване на трудовите ресурси.

Както беше подчератно в доклада на др. Тодор Живков на Националната партийна конференция, това е една от нашите най-отговорни задачи, като се има предвид общият им недостиг за страната.

Нашето внимание е насочено към разширяване и укрепване на прогресивните отрасли и дейности по пътя на разширение, реконструкция и модернизация.

Наред с другите фактори не бива да се пренебрегват природните и производственият опит. За някои производства са създадени определени центрове в страната. Те трябва да се укрепват, да се развиват, а не да се разпиляват в желанието си навсякъде да направим по нещо.

Да вземем текстила. Тук имаме богат опит, големи традиции, силни кадри. Тази година се навършват 140 години от основаването на първата българска текстилна фабрика. По същество това е началото и на националната ни индустрия.

Неоспоримо е правото и задължението ни и занапред да развиваме и разширяваме този отрасъл в нашия окръг. Затова сме приели и съвместна програма с Министерството на леката промишленост, която добре се изпълнява. Също така стоят нещата и с електровакуумната промишленост и производството на източници за светлина, със кристалните изделия.

Електровакуумният завод „Ленин“ е единствен в страната производител на източници за светлина и електровакуумни изделия. По-нататъшното му развитие ще задоволи напълно вътрешните потребности на страната и ще го направи равностоен партньор в тази област на страните — членки на Съвета за икономическа взаимопомощ. Разчетите показват, че за това са необходими и средства, и сериозна работа. Това трябва да стане, защото няма да е изгодно за

страната да се изграждат на гола поляна други мощности за производство на източници на светлина и електровакуумни изделия, когато такива съществуват и те могат да се развиват.

Необвързката на баланса на трудовите ресурси ни задължава пестеливо да разходваме работната сила. При доказана икономическа изгода да се отива на голяма серийност.

Ще подкрепя казаното с един от примерите от предварителните разработки. Завод „Динамо“, който изцяло е коопериран със Съветския съюз по производството на генератори и стартери за леките коли „Жигули“, увеличава своята продукция от 250 хил. комплекта през 1972 г. на 415 хил. комплекта през 1975 г. при едно незначително увеличение на работниците. През 1980 г. може да се достигне евентуално до 1 млн. комплекта. Тогава средната изработка на един работник през 1975 г. ще бъде 20 хил. лв., а през 1980 г. — 80 хил. лв. Както се вижда, тук напълно е спазен принципът за увеличаване продукцията главно по интензивен път.

Както беше подчертано и на Националната партийна конференция, и в нашия окръг има редица дребни предприятия, които дълги години не са получили никакво развитие. В тях се работи по остарели технологии и са безперспективни от гледна точка на повишаване ефективността на производството. Чрез тях се разпилява трудът на добре квалифицирани работници. И след Националната партийна конференция някои държавни стопански обединения агитират да строим нови мощности, след като дадем няколко милиона капиталовложения и увеличим изработката на един зает в производството с 60 лв. Ние, разбира се, не сме съгласни и няма да допуснем такъв интензивен начин на развитие на промишлеността, което е напълно в разрез с изискванията на партийните указания. Ние предложихме някои дейности да се изнесат от окръга, а други да се закрийт. Държавният комитет за планиране е убеден в целесъобразността на тези предложения, някои от които се утвърдиха и с правителствени документи. Но за съжаление тези документи не се изпълняват.

Не винаги срещаме разбиране и от страна на някои стопански обединения, на които сме предложили да организират цехове към своите предприятия в отделни наши селища на окръга, където има трудови ресурси. Става дума не за основно производство, а за цехове, които ще обслужват основното производство. От собствен опит в това отношение сме се убедили, че решаваме както въпросът за работна ръка в предприятията, така и въпроса за стабилизиране на големите перспективни селища в окръга, като създаваме поминък на трудоспособното население, което иначе би се изселило

в други райони на страната. В някои от тези производства може да намери приложение трудът на пенсионери или на трудоустроени, които с всяка година се увеличават в нашите села.

Сливен е един от градовете, посочен в Закона за шестата петилетка, които трябва да се развиват изключително по интензивен път. От приведените данни се вижда, че окръжното ръководство се придържа към това положение на закона. Считаме, че няма да бъде правилно тази постановка да се абсолютизира и валидността ѝ да се принася още три петилетки напред, което личи от указанията, получени за съставяне на прогнозите до 1990 г. Ако е така, то трябва да пренебрегнем по-нататъшното развитие на тези градове, на отраслите в тях, да ликвидираме мрежата на учебните заведения, която е нагодена да съответствува на потребностите на развиващата се икономика. Разбира се, това сигурно няма да стане, а ще се проявява друга тенденция — производство с висока обществена производителност при най-рационално използване на трудовите ресурси.

Това са, другарки и другари, някои от въпросите, които исках да поставя пред сесията на Народното събрание. Напълно съзнавам важността на всички проблеми, свързани с работната сила на страната. Изразявам увереност, че и по-нататък ще се увеличават грижите за правилното формиране и използване на огромното богатство на социалистическа България — нейните трудови ресурси. *(Ръкопляскания)*

Председателстващ Николай Георгиев: Има думата народният представител Георги Манев.

Георги Манев: Другарки и другари народни представители! Десетият конгрес на Българската комунистическа партия постави като главна и непосредствена задача изграждането на развито социалистическо общество в нашата страна. Решението на тази задача изисква едновременно с по-нататъшното развитие на материално-техническата база, ускоряването на научно-техническия прогрес и бързото повишаване на обществената производителност на труда непрекъснато да се подобрява и използването на трудовите ресурси.

Отговорните задачи, поставени в доклада на др. Тодор Живков на Националната партийна конференция за висока обществена производителност на труда, ще дадат нов тласък във всестранното развитие на обществото. Това предполага и нови, по-големи темпове на обществената производителност на труда, които да отговарят на световните достижения и да са в единен ритъм с икономиката на Съветския съюз и другите братски социалистически страни. Осъществя-

ването на тази задача изисква пълна мобилизация на силите на целия народ. Един от основните проблеми за постигане на висока обществена производителност на труда е най-рационалното използване на работната сила, висока социалистическа съзнателност и здрава трудова дисциплина. От това произтичат и твърде сериозни и отговорни задачи за Министерството на труда и социалните грижи и неговите органи.

През годините на шестата петилетка и в по-далечна перспектива правилното разпределение на трудовите ресурси по сфери, отрасли и райони на страната придобива особено значение за осигуряване оптимални темпове на разширеното социалистическо възпроизводство и комплексно задоволяване на нарастващите материални и духовни потребности на народа. Важността на този въпрос се определя преди всичко от обстоятелството, че трудещите се представляват основният елемент на производителните сили, двигател на техническия прогрес, определящ фактор за повишаване ефективността на икономиката.

Необходимостта от рационалното използване на трудовите ресурси у нас се определя и от изискванията на обективната закономерност на социализма — осигуряването на пълна заетост на трудоспособното население.

В съответствие с това приетите досега партийни и правителствени решения поставят важни и отговорни задачи пред държавните и стопанските органи за възпроизводството и правилното разпределение и използване на трудовите ресурси.

На Декемврийския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия др. Тодор Живков постави като много важно условие за изграждането на развито социалистическо общество решително подобряване на квалификационния състав на работниците и повишаване на тяхното образователно равнище.

За важността на проблема за трудовите ресурси в Народна република България говори и фактът, че той е поставен на разглеждане и от Народното събрание.

В отчета на министъра на труда и социалните грижи др. Мишо Мишев са посочени важни проблеми за състоянието и осигуряването на необходимите трудови ресурси през шестата петилетка, тяхното използване и качествените изменения в състава на работната сила и пр.

В тази насока Министерството на труда и социалните грижи и останалите министерства, ведомства и стопански организации осъществиха редица мероприятия, целящи осигуряване на пълна заетост на трудоспособното население, ефективно използване на трудовите ресурси в материалното производство, подобряване условията на труда и бита и

повишаване образователната и професионалната подготовка на работниците и други специалисти. Всичко това допринася за увеличаване производителността на труда, за по-пълно използване на производствените резерви, повишаване на националния доход и осъществяване на Декемврийската програма за повишаване жизненото равнище на народа.

През шестата петилетка се предвижда националният доход да нарасне с около 50 на сто в сравнение с 1970 г., а заетите лица — само с 3,8 на сто. Затова по-ефективното използване на трудовите ресурси в материалното производство и повишаване обществената производителност на труда се превръщат в един от централните проблеми за развитието на нашата икономика през следващите години.

Партията и правителството взеха редица решения за укрепване на трудовата дисциплина, ограничаване текучеството, укрепване на единоначалието и ефективното използване на работната сила. Трябва да се отбележи, че мнозинството от кадрите правилно разбират и съзнателно изпълняват възложените им задачи, поставени с тези документи. През 1973 спрямо 1972 г. движението на работната сила в промишлеността е намалено с 4,8 пункта, а текучеството, т. е. напусналите по неуважителни причини — с 1,9 пункта, като за транспорта има увеличение с 2,3 пункта.

В това направление обаче работата на държавните и стопанските органи все още е недостатъчна. Не се вземат всички необходими мерки за рационалното използване на работното време, за повишаване производствената квалификация на работниците и внедряване на съвременни технически средства и методи за ефективното им обучение, за ограничаване текучеството и стабилизирането на работната сила, усъвършенстване организацията на труда и управлението и т. н.

В решенията на Десетия конгрес на Българската комунистическа партия е отделено голямо внимание на въпросите за модернизация и реконструкция на действащите производствени мощности.

Както се споменава и в отчета на др. Мишо Мишев, значителна част от предвидените средства за модернизация и реконструкция не се усвояват.

Приетите партийни и правителствени документи, решенията на Националната партийна конференция и мероприятията, които ще се вземат за изпълнението им, ще спомогнат решително да се подобри работата в тази насока.

Стопанските органи и организации и тези по труда следва да вземат бързи и ефикасни мерки за модернизирането и реконструкцията и за създаване на по-ефективна организация на труда.

Модернизацията и реконструкцията на съществуващото

оборудване и по-пълното използване на работната сила са основните фактори, които ще помогнат да се реши проблемът за недостига на работници за промишлеността, строителството и другите отрасли на народното стопанство.

Министерството на труда и социалните грижи и неговите органи са извършили значителна и разностранна дейност. Тя обаче не съответствува напълно на повишените изисквания на сегашния етап от общественоекономическото ни развитие. Балансът на трудовите ресурси все още не се ползва като средство за пълното обхващане и рационалното използване на работната сила. Не е доведено докрай изпълнението на задачите по правилното планиране, обхващане и следене на допълнителната потребност от работна сила и реално определяне източниците за нейното задоволяване.

В териториален аспект, както се посочва в отчета, равнището на заетостта на трудовите ресурси е различно, дължащо се на още непреодолените диспропорции в разположението на производителните сили. В едни окръзи има висока степен на заетост, в други тя е по-ниска.

За преодоляване на това несъответствие със Закона за единния план за общественоекономическото развитие на страната през шестата петилетка бе предвидено в единнадесет града на страната промишлеността да се развива по интензивен път, без да се увеличава персоналът, като целият прираст на продукцията за петилетката се осигурява само чрез повишаване производителността на труда.

От проверката, извършена в края на 1973 г. от Комитета за държавен контрол с участието на Държавния комитет за планиране и Министерството на труда и социалните грижи в 266 промишлени предприятия на централно подчинение в определените със закона градове — Пловдив, Варна, Русе, Бургас, Сливен, Стара Загора и Казанлък, — бе установено, че както за изтеклите, така и за останалите години на петилетката промишлеността като цяло не се развива изключително по интензивен път. През 1973 г. спрямо 1971 г. персоналът в тези градове е нараснал, а и за 1974—1975 г. се предвижда още повече да нарасне. В резултат на това екстензивните фактори в прираста на промишлената продукция са все още значителни и се движат в границите от 12,7 до 51,5 на сто, вместо целият прираст да се осигури само по интензивен път.

Съответните министерства, държавните стопански обединения, окръжните народни съвети и градските народни съвети не винаги изпълняват задълженията си, произтичащи от нормативните документи. Увеличаването на продукцията най-често се стремят да постигнат чрез разширяване на съществуващите производствени мощности или по пътя на ново строителство, не винаги се използват възможностите за

модернизация и реконструкция на производствените фондове, не се предприемат своевременно мерки за изнасяне на промишлени производства и дейности от тези градове в оставащите в промишлено отношение селища.

Така например от проверките на Комитета за държавен контрол в посочените по-горе седем града е следвало да се изнесат през петилетката 50 предприятия и дейности с 10 100 души персонал, а фактически са изнесени само 10 предприятия и дейности с 1881 души персонал. За 8 предприятия и дейности държавните стопански обединения взеха необходимите мерки, но за останалите до проверката почти нищо не бе направено.

Тези цифри показват, че съответните органи не изпълняват правителствените разпореждания, което създава допълнителни трудности по задоволяването на народното стопанство с работна сила, за намаляване миграцията на населението и в крайна сметка за стабилизиране на работната сила и повишаване интензификацията на производството в развитите градове.

Ръководителите на редица предприятия и организации в много случаи не се съобразяват с нормативните документи по работната сила. Извън установения ред и с непозволені средства се привличат работници и служители от други окръзи или от селското стопанство в самите окръзи, с което се увеличава неоправдано миграцията между окръзите и се нарушават балансите на трудовите ресурси. В някои аграрно-промишлени комплекси и трудово-кооперативни земеделски стопанства в Русенски, Старозагорски, Силистренски, Толбухински и други окръзи са привлечени не по установения ред работници, незаконно са изплащани допълнителни възнаграждения под най-различни форми, като лично ползуване на земя, ценови разлики в резултат на фиктивни покупки-продажби на царевица и пшеница, изплащане на командировъчни и порционни пари, безплатна храна и други. Наред с това давано е и жителство на много лица в нарушение на Наредбата за временно ограничаване приемането на жители в градовете. Само през 1972 и 1973 г. Изпълнителният комитет на градския народен съвет в Пловдив е дал жителство на повече от 27 000 души при 4383 за 1971 г. Значителна част от приетите са в нарушение на наредбата. Системни нарушения при даване временно пребиваване и постоянно жителство са допуснати и в Русе, Ямбол и други градове.

При ускорения темп на нашето икономическо развитие и бавното нарастване на трудовите ресурси проблемът за ефективното използване на наличната работна сила придобива изключително значение. Пълното използване на работната сила, нейното стабилизиране и укрепването на трудовата

дисциплина са пряко свързани с повишаването на обществената производителност на труда.

Данните от досега извършените проверки от Комитета за държавен контрол и съвместните проверки с Централния съвет на Българските професионални съюзи и Министерството на труда и социалните грижи показваха, че постигнатите резултати от укрепване на трудовата дисциплина, намаляване на текучеството и ефективното използване на работната сила са все още незадоволителни. Народното стопанство продължава да понася големи загуби от непълното използване на заетата работна сила поради нейната нерационална структура, текучеството на кадрите, недостатъчната им квалификация и непълното използване на работното време.

В отраслите „Промисленост“, „Строителство“ и „Транспорт“ през 1973 г. загубите на работно време поради трудови злополуки, изпълнение на обществени задължения и самоотлъчки не са увеличени, а целодневните престои без промишлеността незначително са намалени спрямо 1972 г. Текущите престои обаче значително са увеличени както в сравнение с предшестващата година, така също и спрямо базисната 1970 г.

Вместо да се вземат решителни мерки за намаляване на загубите на работното време, се прибегва до използването на твърде много извънреден труд, значителна част от който е положен без разрешение на професионалните съюзи. В трите отрасли увеличението на положения извънреден труд през 1973 г. в сравнение с 1972 г. на един работник се движи средно от 3,3 до 6,6 часа годишно. Особено голям е размерът на положения извънреден труд в държавните стопански обединения „Фармахим“, „Родоп“, „Гражданско строителство“, „Рибно стопанство“, „Въглища“ и др. Всичко това е довело до неизпълнение на програмата за подобряване организацията на работното време и ограничаване на извънредния труд.

В отрасъл „Промисленост“ от шест показателя на тази програма нито по един не са достигнати контролните цифри. Такова е положението в Министерството на леката промишленост и други министерства и стопански организации. Това състояние не може да не буди тревога, особено като се има предвид недостигът от работна ръка. То налага да се вземат действени мерки от министрите, генералните директори на държавните стопански обединения, ръководителите на предприятия и организации, окръжните народни съвети, аграрно-промишлените комплекси и трудово-производителните земеделски стопанства за максималното и ефективно използване на трудовите ресурси.

В доклада на др. Мишев правилно е отбелязано, че съществуващото голямо движение на работната сила нанася

значителни загуби на народното стопанство. Независимо от това, че броят на напусналите работници по неуважителни причини показва известно намаление, техният абсолютен брой е все още твърде голям, което внася сериозни смущения в работата на трудовите колективи при изпълнението на плановете. В тази връзка трябва да се създаде обстановка на по-голяма взискателност и нетърпимост към проявите на недисциплинираност и разпуснатост. Необходимо е още повече да се укрепи единоначалието, комплексно да се решават задачите по организацията на производството, нормирането и заплащането на труда, материално-техническото снабдяване, изпълнението на договорните задължения, социално-битовите въпроси, медицинското, транспортното обслужване и други.

Другарки и другари народни представители! В условията на научно-техническата революция повишаването на културно-техническото равнище на трудещите се има огромно значение за развитието на производителните сили на обществото и за бързо нарастване на обществената производителност на труда. В директивите на Десетия конгрес на партията е поставена задача „за качествено подобряване на образованието на подрастващото поколение, създаване на посъвършена система за подготовка и повишаване квалификацията на изпълнителските кадри“. Като се има предвид, че у нас се развиват производства със сложна технология, проблемът за повишаване на образованието и квалификацията на общата и техническата култура на трудещите се придобива първостепенно значение.

Необходимо е да се отбележи, че подготовката на квалифицирани работници все още не съответствува на прогресивните изменения в икономиката и на темповете на нарастване на нуждите от тях. Става въпрос за повишаване квалификацията на наличните работници, заети в производството, и особено за подготовка на изпълнителски кадри за новооткриващите се предприятия и дейности.

Професионално-учебните центрове, курсовете и школите действително се утвърждават като сполучливи форми за професионалната подготовка и образованието на работническата класа. В работата по подготовката на работниците в учебните звена обаче се допускат съществени слабости. В много предприятия недостатъчно се работи по подготовката на нови квалифицирани работници или за повишаване на тяхната квалификация. Ръководителите в повечето случаи разчитат да привлекат подготвени работници и нерядко — в нарушение на нормативните документи по заплащането на труда. Незадоволителна е и работата по отношение качеството на обучението и материалното обезпечение на учебния процес.

Държавата заделя значителни средства за квалификация на работниците, като от началото на петилетката са отпуснати 35 250 хил. лв., а са изразходвани само 10 209 хил. лв. Това показва, че трябва да се вземат допълнителни мерки от Министерството на труда и социалните грижи за укрепване тази форма на обучение. За това състояние определен дял имат министерствата и държавните стопански обединения, които не проявяват необходимата загриженост, а в много случаи стоят настрана от проблемите на подготовката, преподаването и повишаване квалификацията на работниците.

Извънредно важен е въпросът за осигуряване необходимата квалифицирана работна сила за пусковите обекти. Години наред се повтаря една и съща слабост. Пуска се в действие даден завод, съоръжен с най-нова техника, а производствените мощности не се използват напълно главно поради липса на подготвени кадри.

В тази връзка трябва да се отбележи, че не е създаден необходимият ред, не се води отчет и в редица случаи не се търси отговорност от отклонилите се от разпределение млади специалисти с висше и средно специално образование. Извършената през 1973 г. от Комитета за държавен контрол проверка по трудовата дисциплина установи немалко нарушения в тази насока.

Всички тези слабости до известна степен се дължат на незадоволителния контрол и възискателност от страна на стопанските ръководства, окръжните народни съвети и окръжните държавни инспекции по труда. В редица случаи се проявяват местнически тенденции и либерализъм към нарушителите.

Все още може да се желае от Министерството на труда и социалните грижи за засилването на контрола по въпросите на използването на трудовите ресурси, намаляването на текучеството и стабилизиране на работната сила, за създаване на по-ефикасна организация на труда.

Контролът трябва да стане по-ефективен и действен и да спомага за решаване на сложните проблеми, които решава Министерството на труда и социалните грижи. Направените през миналите години структурни и организационни промени в това отношение са предпоставка за това.

В заключение следва да се изтъкне, че въпросите за формирането, разпределението, обучението и използването на трудовите ресурси не е по силите само на Министерството на труда и социалните грижи. Министерствата, ведомствата, окръжните народни съвети, стопанските организации и техните поделения имат важно място при решаването на въпросите за обезпечаване изпълнението на партийните и правителствените решения, за укрепване на трудовата дисциплина и повишаване ефективността на производството.

Другарки и другари народни представители! Разглежда-нето от Народното събрание на въпроса за състоянието и осигуряването на необходимите трудови ресурси през шеста-та петилетка и основните задачи, които се поставят в реше-нието по отчета в тази област, спомагат да се видят в ця-лост главните проблеми, които следва да се решат от дър-жавните и стопанските ръководители, най-важните от които са увеличаването на обществената производителност на тру-да и повишаване ефективността на икономиката.

Успешното изпълнение решенията на Десетия конгрес на Българската комунистическа партия, Декемврийската про-грама и Националната партийна конференция ще осигу-рят постигането на задачите по плана и по-пълното задово-ляване на материалните и културните потребности на на-рода ни.

Предложеното решение по отчета на министъра на труда и социалните грижи считам за правилно и ще гласувам за него.

Благодаря ви за вниманието. (*Ръкопляскания*)

Председателстващ Николай Георгиев: Има думата на-родният представител Христо Йорданов.

Христо Йорданов: Другарки и другари народни пред-ставители! В доклада, изнесен от министъра на труда и со-циалните грижи другаря Мишо Мишев, се постави на раз-глеждане един от най-важните и актуални въпроси на на-шата икономика — въпросът за състоянието и осигурява-нето на необходимите трудови ресурси през шестата пети-летка.

Решаването на този въпрос е тясно свързано с изпъл-нението на решенията на Десетия конгрес на Българската комунистическа партия и на Националната партийна конфе-ренция, на задачите, поставени в Декемврийската програ-ма за повишаването на жизненото равнище на народа. Ето защо аз подкрепям безрезервно направените в доклада из-води, оценки и предложения за ефективно използване на трудовите ресурси в страната.

Другарки и другари! В изпълнение на приетите правител-ствени документи партийните, държавните и стопанските ор-гани и организации в Разградски окръг отделяха и отделят голямо внимание на въпроса за правилното разпределение и ефективното използване на трудовите ресурси, тъй като този въпрос е тясно свързан с решаването на икономическите и социалните проблеми на окръга, с изпълнението на големите задачи, които Десетият конгрес, последвалите го пленуми и Националната партийна конференция поставиха пред труде-щите се в нашата страна.

Както е известно, Разградски окръг е един от по-слабо развитите райони на страната.

За преодоляване на изоставането в развитието на производителните сили и за ускоряване на общественоекономическото развитие на окръга партията и правителството полагат непрестанни грижи.

Ярък израз на това са решенията на Мартенския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 1970 г., 13-то постановление на Министерския съвет от 1 юли 1970 г. и редица други партийни и правителствени документи. Затова разрешете ми да изкажа най-голяма благодарност на Централния комитет на Българската комунистическа партия, на правителството и лично на др. Тодор Живков за бащинските грижи, които полагат за развитието на нашия окръг.

Другарки и другари! Постигнатите успехи в социалното и икономическото развитие на Разградски окръг са големи, но поради икономическата му изостаналост в миналото той все още в икономическо отношение е на едно от последните места в страната. Това важи особено много за развитието на промишлеността.

Сега ние даваме около 1,2 на сто от обема на промишлената продукция в страната. В този отрасъл работят едва 1,5 на сто от заетите в страната промишлени работници. В резултат на това нашият принос в националния доход и в увеличаване на паричните доходи на глава от населението е малък.

В същото време окръгът се нарежда на девето място по естествения прираст на населението и на четвърто място по раждаемост в страната. Ежегодното нарастване на трудовите ресурси само от естествения прираст на населението възлиза на около 1600 — 2000 души, а броят на ежегодно разкриваните нови работни места — едва на около 800 — 1000 души.

С оглед решаването на икономическите и социалните проблеми на окръга, особено на проблема за по-пълното заангажиране на наличната работна сила, на основата на решенията на Мартенския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 1970 г. и на другите партийни и правителствени документи е наложително да се ускори развитието на неговите производителни сили.

Аз считам, че редица министерства и стопански органи и организации не се съобразяват достатъчно с някои партийни и правителствени документи и с постановките в доклада за насочването на нови мощности към по-слабо развитите райони на страната, какъвто е и Разградски окръг.

Това се потвърждава от факта, че значителна част от решенията, записани в 13-то постановление на Министерския

съвет от 1. VI. 1970 г., 208-то разпореждане на Бюрото на Министерския съвет от 23 май 1972 г. и други правителствени документи не се изпълняват. Не се отделят достатъчно капитални вложения за тяхното реализиране, поради което въпреки взетите от окръга мерки част от нашата работна сила изтича стихийно, неорганизирано, в други окръзи. Това е в нарушение на 144-то разпореждане на Бюрото на Министерския съвет и на другите правителствени документи, свързани с регулирането и стабилизирането на работната сила и укрепването на трудовата дисциплина.

Според непълни данни само през настоящата година неправомерно са приети на работа в други окръзи около 2000 души. Това води до обезлюдяване на редица селища на окръга, до нарушаване на възрастовата структура на населението в много села, води до създаването на известни отрицателни настроения сред част от трудещите се.

Незаконното привличане на тази работна сила според нас се дължи на продължаващото изграждане на нови и разширение на съществуващите производствени мощности в някои по-развити градове, които не разполагат с необходимите трудови ресурси, и са предвидени ограничения за изграждане нови мощности в тях. Считаме за напълно целесъобразно и подкрепяме направените предложения в т. 5 от раздел IV на доклада. Защото по-правилно е централните органи, ведомства и държавни стопански обединения да изнасят част от съществуващите производства и дейности и да насочват нови капитални вложения към по-слабо развитите окръзи в нашата страна, които разполагат със значителни трудови ресурси, вместо да създават нови жилищни и други социално-битови фондове за новопривлечената работна сила, което струва скъпо на народното стопанство.

Другарки и другари! Въпросът за заетостта на работната сила в Тетовския избирателен район, в който съм избран за народен представител, е също много актуален. Населението само на с. Тетово е 4500, от които около 2500 души в трудоспособна възраст. Поради бързото развитие на комплексната механизация в кооперативното стопанство в селото тежестта се освобождава част от работната сила. В същото време предвиденият в 208-то разпореждане на Бюрото на Министерския съвет цех за производство на черни и цветни отливки и на колички за вътрешнозаводски транспорт не се изгражда. Не се предвижда и замяната му с други подходящи производства. Това създава условия за стихийна миграция на трудоспособното население в нашия район. Понастоящем около 250 — 300 души от това село работят извънпланово в гр. Русе. Същевременно пред мен се поставят непрекъснатото искания за ангажирането на място на тази работна ръка.

Ето защо на основата на взетите правителствени решения настоявам да се ускори изграждането на цеха или на други производствени мощности съобразно нуждите и възможностите на селото.

В заключение искам да заявя, че както ние, народните представители от Разградски окръг, така и нашите избиратели ще работим упорито и всеотдайно за изпълнението на всички задачи, поставени с партийните и правителствените документи, че ще вложим всичките си сили, ум и талант за изпълнението на величествените предначертания на Десетия конгрес на Българската комунистическа партия и на Националната партийна конференция.

Одобрявам доклада и направените изводи, оценки и предложения за разпределението, заетостта, квалификацията и използването на трудовите ресурси в страната. (*Ръкопляскания*)

Председателствуващ Николай Георгиев: Има думата народният представител акад. Сава Гановски.

Акад. Сава Гановски: Другарки и другари народни представители! Действително проблемът за състоянието на трудовите ресурси в Народна република България, който е поставен на нашето внимание от др. министър Мишо Мишев, е не само извънредно важен, но и проблем, който, ако не решим, няма да може да изпълним голямата и основна задача, която ни бе поставена от нашата Национална партийна конференция и по-рано от Десетия конгрес на партията, за издигане обществената производителност на труда като решаващ фактор в нашето социалистическо строителство.

Факторите за решителното и неотложното решаване на този проблем, на тази кардинална задача, не са малко, но те предполагат преди всичко решително преодоляване на причините за все още ниската производителност на труда, особено в някои отрасли. Ние ще засегнем само някои от тези причини, повечето от които са засегнати и в доклада — ниската обща и професионална подготовка на голяма част от кадрите и трудещите се и особено икономическата и техническата подготовка на тези трудещи се, недисциплинираността, липсата на съзнание за обществен дълг и отговорност; от мнозина трудещи се не се воюва за икономии, трудови икономии на време, сили, не се уплътнява работното време; не се правят икономии на суровини, средства и пр.; не се воюва за непрекъснато усъвършенствуване на научната организация на трудовия процес; за усъвършенствуване на технологията за развитие на техниката; недостатъчен е контролът и не се търси отговорност за лошо или ненавременно извършеното и пр. Особено тревожно се поставя въ-

просът за недостига на работна ръка. Аз мисля, че една от съществените причини за този недостиг е неправилното разпределение на кадрите, прекомерното увеличаване на административния персонал, неуплътнеността на работния ден, оставяне в бездействие на голяма част трудоспособни пенсионери и пр. Нашата народна власт е в състояние да превъзмогне тези причини и няма съмнение, че ще ги премахне.

Има и други причини, но и посочените и особено за изоставане производителността на труда достатъчно ясно ни показват, че една част, и то немалка, от трудещите се нямат нужната съвременна подготовка и трудолюбие. Всичко това пречи да се обединят преимуществата на социализма с достиженията на научно-техническата революция, едно от важните условия за повишаване производителността на труда.

Известно е, че ние изграждаме не общество на безделници, а най-организираното и трудолюбиво общество, каквото познава историята на човечеството; нашето общество е социалистическо и както казва др. Леонид Брежнев, е най-организираното и най-трудолюбивото общество, каквото историята на човечеството познава. А за да се живее в това общество, хората трябва да бъдат най-трудолюбиви и добросъвестни, високосъзнателни, дисциплинирани и културни работници — новите граждани, които изграждаме и трябва да изграждаме в нашата Родина.

Какво конкретно трябва да се направи сега, и то срочно, за да се преодолеят слабостите и недостатъците за изоставане на производителността на труда и нейното издигане на нужната висота. Ние опираме до изграждането на новия гражданин в нашата страна, а въпросът за изграждането на утрешния гражданин, и то комунист, който трябва да бъде добре трудово и политехнически подготвен, творчески мислящ, такъв гражданин в голяма степен може и трябва да се изгражда още в учебното заведение от детската градина до висшето учебно заведение. Разбира се, немалко е значението и на семейството за подготовката на този гражданин, още повече, че в известна степен посочените по-горе слабости в производствената дейност на трудещите се коренят и в слабости на семейното възпитание, а също така и в недостатъците на учебно-възпитателната дейност, на слабости в нашите учебни заведения.

Ето защо аз искам да обърна внимание преди всичко във връзка с производителността на труда на въпроса за работата на нашите учебни заведения, които не бе разглеждан тук.

Нашето образование, което фактически е особено производство, възпроизвежда именно в голяма степен работната сила, т. е. най-важната производителна сила — човека, който е решаващ за издигане производителността на труда и из-

общо за изграждането на социализма-комунизма. И следователно какво ще бъде нашето образование, как ще бъде организирано и целенасочено то, с какви методи ще се извършва учебно-възпитателната дейност, каква е подготовката и умението на онези, които ръководят и извършват това дело, как научно ще се ръководи и как ще се постига в края на краищата възпроизводството на тази работна сила на нужната съвременна висота, е изключително важен икономически социален въпрос.

Новият етап на нашето социалистическо строителство — изграждането на развито социалистическо общество, предявява пред образованието огромни и важни изисквания, поставя задачи, които никога по-рано не са били поставяни.

Още повече, че изграждането на новия етап на нашето социалистическо общество се съпътствува с по-бурното развитие на научно-техническата революция, която оказва сериозно влияние както върху производството, така и върху учебно-възпитателната работа. Високият уровень на образованието на трудещите се днес повече от всякога е необходимо за овладяването и използването на техниката и на науката, която става производителна сила. Това е в наше време решаващо условие за практическата реализация на постиженията на науката; организирането на научна основа на образование значи превръщането на науката, на научните идеи в материална сила, т. е. творческото им усвояване от учащите се. Това значи, че системата на образованието става важен фактор, който активно въздействува и върху процеса на народностопанското развитие.

Както виждаме, образованието днес в изграждането на развито социалистическо общество заема извънредно важно място и играе огромна роля в развитието не само на културата, но и на нашата икономика, играе важна икономическа функция, което за съжаление не се разбира и не се оценява от мнозина. В миналото не е било така, но особено днес в периода на изграждането на развито социалистическо общество образованието вече заема важен дял, има важна функция в икономиката и културата, който въпрос все още не е достатъчно разработен и предстои да бъде най-обстойно изследван.

Следователно, когато планираме, когато организираме нашата работа, нашата икономика, нашата техника, кадри и пр., трябва както това бе подчертано и в доклада на др. Мишо Мишев и в някои от изказванията на другарите за кадрите, в тяхното планиране да се включва и въпросът за възпроизводството на работната сила, т. е. въпросът за образованието, за възпитанието, за подготовката на нашите кадри.

Не може да не отбележим, че довчера буржоазните учебни заведения и самите буржоазни педагози не отделяха нуж-

ното внимание на въпроса, че училището играе и огромна икономическа функция. Сега обаче и те преразглеждат своите разбирания и все повече и повече се стремят, ползувайки се и от нашата социалистическа учебно-възпитателна система, да се включат в този процес, да държат сметка и да подготвят трудещата се младеж за утрешната икономическа и обществена дейност, разбира се, противоположна на тази подготовка, към която ние се стремим.

Ако ние искаме да създадем всестранно и хармонично развити граждани, които да бъдат творци на новото социалистическо общество, то те със своето образование и със знанията, които дават, не се стремят да постигнат това, а, обратно — да дезориентират младежта, да стане такава, за да се подчини на техния ред, да слуша, да приема обществените капиталистически порядки на буржоазния строй и пр. и пр., да ненавижда революционната борба, социализма, да люби и брани капитализма.

В редица материали обаче личи, че те, буржоазната реакция, се боят от нас не само по линията на въоръжението, не само от социалистическото общество и главно от Съветския съюз, но и по линията на образованието. И затова, другарки и другари народни представители, нерядко през училищата в наше време, както казват те, в значителна степен се кръстосват политическите и военните, икономическите и идеологическите въпроси на борбата между капитализма и социализма, и то не без основание. И наистина води се остра борба в съревнованието между капитализма и социализма, в областта на образованието.

Преди време в американската преса беше излязла една брошура, която имаше такова заглавие: „Какво знае Иван (съветския човек — С. Г.), какво знае Джон (т. е. американеца — С. Г.)“. Както се вижда, това характеризира онази остра борба, която те водят по линията на образованието и срещу социалистическия лагер и преди всичко срещу Съветския съюз. Ето защо след всичко, макар и накратко казано, не може да не отбележим, че високото качество на образованието днес е актуална задача, че изграждането и развитието на самото наше образование, което, както казахме, е възпроизводство на работната сила, се превръща вече в особено капиталовложение в нашето социалистическо строителство, и то такова, което има и най-голяма възвръщаемост. Това се подчертава вече и от педагозите в капиталистическия свят, което днес е един от главните източници на общественото богатство.

Ето защо аз считам, че когато ние разглеждаме въпросите за нашите трудови ресурси в перспектива, трябва наистина повече и по-щедро да дадем за образованието, разбира се, като използваме най-разумно тези средства за обра-

зование и възпитание на нашата младеж. Издигане качеството на образованието и възпитанието е необходимо условие за издигане производителността на труда, издигане ефективността на педагогическия труд; искам дебело да подчертая също така, че новата подготовка на нашата младеж за живота не е възможна без повишаването на материално-техническата база на образованието; трябва да се разбере, че само с тебешир и черната дъска ние няма да изградим икономически подготвени, технически образовани и политехнически издигнати учаци се — нашите утрешни граждани. Разбира се, новият тип гражданин, който изграждат в нашата Родина, не може да се изгради и само с учебно-възпитателен труд, а трябва да бъде в жизнена връзка и с материалното производство и обществената дейност.

Ето защо механизмирането на нашия учебно-възпитателен процес и свързването му с живота е жизнена необходимост в изграждането на новия гражданин — творец не само на нашето материално производство, което е основното, но изобщо изграждането на социалистическото общество, изграждането на нашата социалистическа култура.

Другарки и другари народни представители! Вие виждате какво голямо значение вече отдават империалистите на своята образователна система. Това за нас също е от особено значение, за да разберем още по-добре мястото и ролята и на нашето образование, на нашите учебни заведения в нашето социалистическо строителство. Ние сме длъжни да отвоюваме нашата младеж от всякакви пристъпи, от всякакви диверсии от страна на империалистите, което е една от главните ни задачи. А това ще стане, ако ние изграждаме не само специалисти, но и специалисти-комунисти, високосъзнателни, с твърда и дълбока убеденост, с широка култура, с идейна устойчивост и умение да противостоят на каквато и да е форма на буржоазното влияние. Всичко това показва, че ние трябва да изграждаме не само добре професионално подготвени трудещи се, но и с високо съзнание и убедени комунисти, хора с широка култура.

Великият Ленин казваше, че с нищо не можем да заменим общата култура, която е тъй необходима на работника, и че нашата задача е чрез комунистическото възпитание не само да възпитаваме, както старите занаятчии се стремяха да създадат виртуози в работата, да дадем на работника не само широка професионална подготовка, с по-широк профил, но и широка култура, която има огромно влияние върху неговата специалност. Ние трябва особено да подчертаем необходимостта от обща култура на трудещите се, която ги кара да бъдат по-инициативни в своята професия, творчески да се отнасят към работата и да се стремят към нейното усъвършенстване.

Разбира се, не малцина са буржоазните мислители, отдавайки голямо значение на образованието. Те считат, че борбата за младежта ще се реши в училищата и затова те отдават на училището голямо значение. Някои даже считат, че образованието ще реши и всички противоречия на капитализма и той ще бъде защитен, което е голямо заблуждение.

Като говорим за образованието, обикновено дебело се подчертава, че ние трябва да създадем изпълнителски кадри, което правилно е подчертано многократно и в доклада на другаря министър, но не може да не отбележим, че това важеше довчера, а днес големият въпрос е не само да създадем изпълнителски кадри, но те да бъдат и самостоятелно мислещи, инициативни, творещи, т. е. творци в своята работа. В противен случай работникът чака само нареждане отгоре и тогава изпълнява дадената задача. Задачата обаче сега е при бурния и динамичен живот, съпътствуван и от научно-техническата революция, да изграждаме в нашите учебни заведения и изобщо в нашата учебно-възпитателна дейност самостоятелно мислещи творчески работници, които наистина да могат, изпълнявайки общите нареждания и задачи, които партията и правителството поставят, творчески да развиват и усъвършенствуват своята дейност в изпълнението на тези задачи, а това днес е извънредно важно и решаващо. Творческото мислене — това значи самостоятелно да разкрива и решава творчески техническите, технологическите и организационно-техническите задачи, които поставя животът. Но това значи именно изграждането и на всестрани и хармонично развит гражданин, деен и творещ: всичко да знае, всичко да може, както казваше Ленин, а това значи да се създаде у учащите се не само любов към труда, но и любов, стремеж към знания.

Ето защо и в нашите учебни заведения вече не е достатъчно само да даваме образование, да даваме знание, да даваме навици и привички и пр. Разбира се, всичко това е необходимо и без него не може, но трябва особено да подчертаем, че трябва да се даде особена тежест на въпроса за самостоятелното мислене, действие и творчество на самите учащи се, които се готвят за живота, а за живота в наше време са нужни не чираци, а действително подготвени хора да строят най-съвършеното общество, каквото познава историята на човечеството — социалистическото, комунистическото.

Ето защо се налага учащите се в своето образование, в своята трудова и политехническа подготовка да се запознаят не само с производството на една или друга продукция, което е важно, полезно, необходимо, но и да ги запознаваме с рационализациите, с изобретателите. Трябва да развием у учащите се и духовните потребности, в това число и

нуждата от творческа дейност. Ролята на производствения труд е огромна за развитието на способностите, но както казахме, не само да се произвежда продукция, а да се развиват и рационализаторството и изобретателството.

Най-висша дейност за учащите се е творчеството; занимавайки се с творческа дейност, учащият се също развива своите способности, а известно е, че човек с развити способности може да извършва много по-голяма и качествено по-висока дейност. Развитието на способностите е фактически развитие на голямата производителна сила — човека, а тя влияе върху всички производителни сили. Политехническото обучение е едно от средствата за всеостранното развитие на личността и подготовка за трудова дейност. То способствува също така с изграждането на навика за образование и самовъзпитание, които са тъй необходими за изграждането на новия гражданин.

Изграждането на всеостранно и хармонично развит гражданин е труден, сложен, продължителен процес, но реален и неговото осъществяване е станало жизнена необходимост в изграждането на развитото социалистическо общество и съпътстващата го научно-техническа революция. Научно-техническата революция изисква не само висока квалификация от трудещите се, но и тяхното всеостранно развитие. Нашето образование днес трябва да отговаря както на обществените изисквания, тъй и на изискванията на научно-техническата революция. Трябва обаче особено да подчертаем, че ако ние успеем действително да отговорим на тези задачи на образователното дело, то самото образователно дело се превръща в мощен фактор за обществен прогрес, за обществената производителност на труда, мощен фактор и за научно-техническия прогрес. Всичко това разкрива огромното социално значение и роля на образованието. Пред нас днес стои задачата да разработим отношението между образованието и научно-техническата революция и особено при социализма, за да можем действително да обединим преимуществата на социализма с достиженията на научно-техническата революция.

Във връзка с казаното считам, че реформата, която се извършва сега в нашето образование, е едно начало. И нека се надяваме, че това начало правилно ще бъде развивано и усъвършенствувано в продължение на години, за да можем наистина не само сега да подобряваме и усъвършенствуваме състоянието на образованието и възпитанието на нашата младеж, но да я готвим и за утре и да работим в това отношение и след пет и десет години. Ако днес не се вземат всички необходими мерки за правилното и творческо провеждане на образователната реформа, няма съмнение, че ние ще останем да тъпчем на същото място, на което сме и сега, и

след години ще се чудим как да разрешим тази трудна задача, свързана с трудовите ресурси, недостатъчната подготовка на част от трудещите се, ниската производителност на труда.

Във връзка с всичко това аз искам да поставя още един въпрос. По отношение подготовката на кадрите в социалистическото общество още Маркс и Енгелс са поставили въпроса — наистина те го поставят и за капиталистическото общество, за едрото производство, но то важи преди всичко за нас, тъй като именно при социализма само тази задача може да бъде разрешена — за необходимостта от подготовка на всестранно и хармонично развити работници, т. е. хора с развити способности, които ще дават и много по-голяма производителност на труда във всички области на социалистическото строителство. Психологическите, икономическите и педагогическите изследвания разкриват, че наистина човек с развити способности дава много по-голяма производителност на труда.

Маркс отдавна е казал, че най-големият капитал на един народ — това са развитите негови способности. Аз мисля, че този капитал все още не е в обръщение както в нашите учебни заведения, така и във от тях. Ето защо аз считам, че трябва да се отдели сериозно внимание на учебно-възпитателния процес днес, който трябва да бъде процес и на развитие на способностите на нашата учаща се младеж.

В това отношение трябва да отбележим, че изследванията, които се правят в тази насока в другите страни, а и ние имаме известни наблюдения у нас, показват, че колкото по-образован е трудещият се и особено ако са развити неговите способности, толкова повече той е по-производителен, толкова повече е дисциплиниран, допуска по-малко аварии, инициативен е, творец и се изявява като рационализатор и изобретател.

Когато говорим обаче за развитие на способностите на нашите трудещи се и особено на нашите учащи се, ние трябва да имаме предвид и следното. Научният подход по този въпрос ни разкрива, че през третата и четвъртата година на детето най-бързо се развиват неговите способности. Следователно ние виждаме в тази възраст какъв огромен потенциал лежи, който за съжаление все още не използваме рационално. И аз мисля, че в това отношение, започвайки от раждането на детето, особено в детските години, ако можем правилно да използваме тази възраст и да тласнем развитието на способностите на детето, ще гарантираме по-нататъшното му образование и възпитание да се извършва на по-висока степен, с все по-големи успехи в подготовката му за живота, за подготовката на кадрите и общо на трудещите се. Всичко това поставя въпроса за подготовката на ви-

сокообразовани и подготвени ръководители не само в средните и висшите учебни заведения, но също така и в детските градини. Това поставя и сериозна задача пред семейството, пионерската организация и Комсомола.

В американската учебна система, като следят постиженията на Съветския съюз, особено дебело подчертават преимуществата на съветската образователна система. Те казват: в училището влизат децата на широките народни маси и съветските хора, както и хората от социалистическите страни се ползват от талантите на народа. Затова в капиталистическите страни полагат усилия и се стремят да вземат всички появили се кълнове на способности сред младежта от народа, да ги спечелят, да ги направят свои помощници, а не да бъдат утре техни врагове в борбата за права и свободи.

Ето защо аз искам особено да подчертая, че борбата за усъвършенстване на нашата образователна система, за изграждането на нашите кадри от всички степени не е само наш вътрешен въпрос, въпрос на нашето социалистическо строителство, на нашата икономика и висока производителност. Това е въпрос, който е неделимо свързан с борбата, със съревнованието между капитализма и социализма. Един от въпросите, по който се води съревнованието днес, е въпросът кой ще създаде повече и по-висококвалифицирана и обществено подготвена интелигенция, кадри, трудещи се — социализмът или капитализмът. Ето защо, както казах, въпросът за подготовка на кадрите не е само наш вътрешен въпрос, а е и голям въпрос и на международната класова борба, която се води днес на международната арена. И затова толкова по-сериозно и отговорно трябва да се отнесем към него като много важна и неотложна задача.

Аз съм убеден, че колкото и да е труден въпросът за разрешаването на нашите трудови ресурси, той е напълно разрешим, ако вземем всички мерки, които се сочат в доклада на др. Мишо Мишев, както и от някои от изказалите се другари. Ако също така наистина добре организираме нашата учебно-възпитателна и извънучилищна работа в подготовката на нашата младеж, да бъде тя наистина подготвена за утрешната строителна и творческа работа, ние до голяма степен ще намалим количеството и нуждата от кадри, от недостиг на трудещи се. Другарят Живков казваше: „За да решим въпроса, трябва един да работи за трима. Аз считам, че ако ние изградим всестранно и хармонично нашата младеж, с развити способности и правилно професионално ориентиране, така че всеки да бъде на мястото си, според заложби и призвания, ако нашата младеж бъде действително добре подготвена трудово-политехнически, с обща култура и със знания, с комунистически мироглед и съзнание, дисциплинираност, познаваща техниката и обществените закономерно-

сти, познаваща икономиката, тя ще работи не един за трима, а един за пет и повече души. Тя ще се счита стопанин на своята социалистическа Родина, всеки ще бъде на своето място, научно ще планира и ръководи не само икономиката и културата, но и целия обществен живот и социалистическото строителство и ще дава огромна, непрекъснато развиваща се производителност на труда.“

Така че един от източниците да се задоволят временно, докато нямаме достатъчно кадри, защото все още у нас раждаемостта е ниска, не ни дава нужната работна сила, ние в голяма степен ще помогнем с правилното насочване, организиране и издигане на съвременна степен нашето образователно дело.

Убеден съм, че след така направения обстоен доклад, наситен с много материали, и предложеното към него проекторешение ние с вас, другарки и другари народни представители, няма да излезем оттук само със съзнанието, че сме обсъждали един важен, животрептящ въпрос в нашето социалистическо строителство, но наистина ще осъзнаем дълбоко тази жизнена необходимост — от високата квалификация на нашите кадри и трудещи се, от съответната организация, от съзнанието за икономии, дисциплина и това, което партията изисква днес от нас по всички линии. И ние, народните представители, най-убедително ще трябва да разкрием пред нашите избиратели необходимостта от високата производителност на труда и от онова, което трябва да направим всички по места, за да можем наистина в близко време не да драматизираме тези наши трудности, а, напротив — под ръководството на партията да ги преодолеем в най-кратък срок и да решим голямата задача за високата обществена производителност на труда, тъй необходима днес, както и за изграждането на новия всестранно развит гражданин — творец на нашата икономика, на нашата култура, на цялото наше социалистическо общество. *(Ръкопляскания)*

Председателстващ Николай Георгиев: Има думата народният представител Константин Балтов.

Инж. Константин Балтов: Уважаеми другарки и другари народни представители! Докладът на министъра на труда и социалните грижи др. Мишо Мишев поставя на нашето внимание един изключително важен въпрос. Трябва всестранно и задълбочено да обсъдим състоянието на трудовите ресурси на сегашния етап на развитие и да вземем решения, които ще имат значение не само за настоящата и следващата година, а за един продължителен период от време.

Нашата работа по разглеждания проблем се улеснява от постановките и теоретическите изводи, съдържащи се в забележителния доклад на другаря Тодор Живков пред Националната партийна конференция, която постави пред партията и народа един кардинален въпрос — повишаване обществената производителност на труда.

Нашето по-нататъшно развитие налага нов подход при използването на физическите и духовните способности на човека, който ще ни позволи не само да преодолеем относителния недостиг на работна сила, но и да осигурим известни резерви за въвеждане в действие нови производствени мощности, за подобряване организацията, структурата и квалификацията на трудовите ресурси.

Позволете ми да изкажа някои мисли и съображения по състоянието на трудовите ресурси във Варненски окръг, за решаване на въпросите, свързани с организацията и използването им.

В годините на народната власт и особено след Априлския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия на територията на окръга се изгради мощна материално-техническа база на промишлеността, строителството, транспорта, търговията и туризма. Голяма част от промишлените предприятия, транспортните организации, курортното и учебното дело се изграждат с оглед интересите на цялата страна.

Развитието на производителните сили през последните няколко години се характеризира с подчертана териториално-икономическа концентрация в централната част на окръга, където се формира мощната промишлено-транспортна и селищна агломерация Варна — Девня — Провадия. Историята на социалистическото строителство у нас досега не познава такава огромна концентрация по време и територия на капитални вложения, механизация и работна сила, като строителството на обектите от Девненския промишлен комплекс и пристанище Варна-запад.

Само за три години на територията на окръга се усвоиха 1 милиард и 150 млн. лв. капитални вложения, което надвишава инвестициите на окръга за цялата пета петилетка. Влязоха в частична експлоатация Химкомбинатът за минерални торове, новият завод за калцинирана сода и язовир „Цонево“. Дават промишлена продукция Заводът за радионавигационни апаратури, Заводът за фуражни смеси, Заводът за обков „Метал“ и Заводът за керамзит. В строя на действащите мощности и съоръжения са вече пристанището за дървен материал, три кейови места на пристанище Варна-запад, каналът между Варненското и Белославското езеро, двойната жп. линия Страшимирово — Синдел със система от гарови съоръжения, разширението на ТЕЦ „Девня“,

етапът от разширението на корабостроителния завод „Георги Димитров“.

В същото време следва да се подчертае, че завършването на основното строителство на обектите от Девненския промишлен комплекс още не означава, че е преминал върховият момент на строителното напрежение във Варненски окръг. Само през 1974 г. трябва да се усвоят капитални вложения за 311 млн. лв., т. е. почти толкова, колкото са усвоявани средногодишно през досегашните години на шестата петилетка. Тези високи темпове на строителството в окръга ще се запазят и през следващите години, и през седмата петилетка. Освен това досега строителството беше концентрирано на няколко крупни обекта, а през тази година и в бъдеще постепенно ще се разпръсне в голям брой средни и по-малки обекти на цялата територия на окръга. При това строителството е твърде разнообразно по характер, предназначение и технология за изпълнение. В същото време ще продължи изграждането на крупни обекти от национално значение като строителството на пристанище Варна-запад, втория етап на новия завод за калцинирана сода, нов циментов завод и др.

Инвестираните огромни капитални вложения бързо увеличиха производствените фондове, в резултат на което окръгът заема все по-отговорно място в националната икономика. Промислеността се развива с действително бурни темпове. Особено силно развитие получиха структуроопределящите отрасли — машиностроенето, тежката химическа промишленост и енергетиката. По темпове не изостават и другите стопански отрасли. Нарастването в сравнение с 1970 г. е в порядък от 1,2 до 1,5 пъти.

Обемът на промишленото производство през 1974 г. се предвижда да нарасне с 34 на сто — един изключително висок, непознат досега темп на развитие.

За строителството на крупните химически заводи от Девненския промишлен комплекс бяха необходими около 23 000 работници и специалисти, голямата част от които бяха набрани по планов ред с помощта на Централния комитет на партията, правителството и Министерството на труда и социалните грижи от цялата страна. Като се има пред вид, че големите промишлени и транспортни обекти от национално значение постепенно влизат в редовна експлоатация и се нуждаят от многохиляден експлоатационен персонал, като в същото време капиталното строителство запазва досегашния си висок темп, основният въпрос е как Варненски окръг може да преодолее относителния недостиг на работна сила? Както досега ние ще разчитаме и на голямата помощ, която ни оказват централните партийни и държавни органи.

Във Варненски окръг е постигната сравнително висока заетост на трудовите ресурси — през 1973 г. 84,4 на сто (без

учащите се в трудоспособна възраст) при средно за страната 82,5 на сто, а през 1975 г. се предвижда 86,2 на сто при предвидено средно за страната 82,8 на сто. Въпреки това анализът на източниците за покриване на допълнителната потребност от работна сила и възможностите за покриването ѝ показва, че се очертава необвързка в баланса на трудовите ресурси общо за петилетката с около 13 000 души.

Поради това окръжното партийно и административно ръководство прави възможното за повишаване ефективността на икономиката и за намаляване на необходимостта от работна сила чрез цяла система от мероприятия.

Особено значение за Варненски окръг има рязкото повишаване интензификацията на производството, изнасянето на стопански дейности от гр. Варна в други населени места от окръга и извън него и повишаване квалификацията на работниците и специалистите.

Най-главното в изпълнение на тези важни задачи е модернизацията и реконструкцията на производствените мощности на основата на внедряване на принципно нови технологии, нова организация на производството, труда и управлението, за повишаване степента на механизацията и автоматизацията.

В отговор и в изпълнение на 13-то постановление на Министерския съвет от 10 май 1973 г. и на основата на разгърналото се масово движение по инициативата на Окръжния комитет на Българската комунистическа партия под девиза: „Чрез комплексна механизация и автоматизация, инициатива и творчество — за висока ефективност на производството“, промишлените предприятия в окръга изготвиха план-програми за модернизация и реконструкция на действащите мощности за периода 1973—1975 г. Общо за окръга само през 1973 г. бяха вложени средства във всички отрасли в размер на 66 395 хил. лв. Реализирани бяха стотици мероприятия. В промишлеността бяха внедрени 90 нови съвременни технологии, подобрени бяха 43 и ликвидирани 26 стари технологии. Сега през поточни линии преминава над 60 на сто от цялото промишлено производство на окръга. В резултат на всичко това степента на механизирания труд е завишен спрямо 1972 г. с 3,2 пункта.

Въпреки постигнатото трябва да отбележа, че направеното по реконструкцията и модернизацията не отговаря на изискванията, като се има пред вид, че в окръга се строят нови промишлени предприятия. Това налага министерствата, централните ведомства и държавните стопански обединения да предвиждат с предимство по-големи капитални вложения за интензификацията на производствените процеси и повишаване производителността на труда.

Едно от най-важните средства за повишаване ефектив-

ността на икономиката, за внедряване на модернизацията и реконструкцията на производствените мощности е осъществяването и задълбочаването на по-тесна интеграция на стопанските отрасли с икономиката на страните — членки на Съвета за икономическа взаимопомощ и преди всичко с великия Съветски съюз. Варненски окръг вече има установени контакти с предприятия от сродни отрасли от Одеса — Съветския съюз, Гданск — Полша, и Рошок — Германска демократична република. Необходимо е положителният опит да се конкретизира и внедрява.

В изпълнение програмата на Окръжния комитет на Българската комунистическа партия и решенията на Министерския съвет през периода 1965 — 1971 г. от гр. Варна бяха изнесени в населени места от окръга и извън него стопански дейности и цели предприятия за 36 800 хил. лв заедно с 3556 души промишлено-производствен персонал. В изпълнение на разпореждания на Бюрото на Министерския съвет № 634 от 1971 г. и 208 от 1972 г. до края на 1975 г. предстои да бъдат изнесени дейности и предприятия с обем на продукцията 23 644 хил. лв. и 2227 души персонал.

Ние определено считаме, че усилията на окръжното партийно и административно ръководство не срещат достатъчно поддръжка от отговорниците за изпълнение на посочените разпореждания. Държавното стопанско обединение „Битово машиностроене“ и през тази година не е предвидило в плана си необходимите капитални вложения за разширение на цеха за обков в гр. Дългопол, въпреки че правителственият срок изтече. И държавното стопанско обединение „Корабостроене“ не предвиди необходимите средства за изнасяне и разширяване производството на корабен обков. Не се отзоваваха положително на нашите предложения и някои други централни ведомства.

Квалификацията на кадрите и правилното използване на труда на специалистите и работниците представлява голям резерв за изпълнение на плановите задачи. Изискванията на научно-техническия прогрес налагат формиране на нов работник с по-широк кръгзор, в основата на чиято квалификация е поставена висока общообразователна и специална подготовка.

През последните години във Варненски окръг се обръща особено голямо внимание на подготовката, разпределението и използването на специалистите и квалифицираните работници. Понастоящем в изградените 26 професионално-учебни центъра 49 000 работници повишават своето образование и квалификация, което представлява 44 на сто от средно-списъчния състав на работниците в окръга. Наред с повишаване на квалификацията стои и въпросът за повишаване

общообразователното равнище на работниците, което е все още сравнително ниско.

Като се има пред вид огромният обем на капиталното строителство на територията на окръга и в Североизточна България, с особена острота изниква въпросът за осигуряване на допълнителни кадри — строителни инженери и архитекти. Това налага да се преразгледа отново предложението на окръжния народен съвет за откриване на Строителен факултет във Варна със специалности промишлено и гражданско строителство и архитектура.

За преодоляване относителния недостиг на работна сила следва да се отделят необходимото внимание и капитални вложения за решаването на сложните социални проблеми, които възникват в резултат на развитието на производителните сили през шестата петилетка. От особено значение за задържане на работната сила, за свеждане на текучеството до възможния минимум, за преодоляване загубите на работно време и за максималното привличане на жените в материалното производство е решаването на жилищния проблем и осигуряване на достатъчно детски заведения. За решаването на тази голяма благородна задача е необходимо ускоряване изграждането на новия домостроителен комбинат във Варна.

Другарки и другари народни представители! Решенията, които настоящата сесия ще вземе, ще имат важно значение за рационалното и ефективно използване на трудовите ресурси, за подобряване организацията и квалификацията на работната сила, което е изключително необходимо за успешното изграждане на материално-техническата база на развитото социалистическо общество в Народна република България.

Съгласен съм с предложените проекторешения и ще гласувам за тях. *(Ръкопляскания)*

Председателстващ Николай Георгиев: Има думата народният представител Петър Петров.

Петър Петров: Уважаеми другарки и другари народни представители! Въпросът за трудовите ресурси и тяхното рационално и ефективно използване в национален мащаб и в териториален аспект е бил винаги постоянна грижа и важна задача на икономическата и социалната политика на нашата партия и правителство, на Министерството на труда и социалните грижи и на окръжните партийни и държавни органи.

Ленинската постановка, че „първата производителна сила на цялото общество е работникът, трудещите се“ — намери най-пълно отражение в документите и решенията на Април-

ския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 1956 г., на Десетия конгрес на Българската комунистическа партия и пленумите след него. Осъществяването на историческите решения на партията създадоха всички необходими икономически и социални предпоставки и условия за изграждането на развито социалистическо общество.

Грижата за човека, за класата, нейното трудово, битово, материално, културно и духовно израстване станаха непосредствена задача в нашата ежедневна партийна, стопанска и организаторска работа.

На съвременния етап от нашето развитие образователното и професионалното квалификационно равнище на работниците определя степента на тяхното въздействие върху по-нататъшното развитие на материално-техническата база на обществото. От своя страна техническото равнище на производството предявява определени изисквания към културата, образователното равнище и квалификацията на кадрите.

Тази двустранна връзка и взаимна зависимост на професионално-квалификационното и образователното равнище на работната сила и материално-техническата база на производството изисква между тях да се поддържа едно постоянно съответствие, с изразена тенденция темпът на повишаване подготовката и квалификацията да изпреварва техническото развитие на производството, неговите структурни изменения.

През изминалия отчетен период обаче прогресивното ни икономическо развитие не беше съпроводено с планомерното решаване на въпроса за рационалното разместване на трудовите ресурси. В резултат на това се допусна дебаланс, големи миграционни процеси, недостиг на работна сила, необходима за нормалното развитие на някои отрасли на народното стопанство. Това се отнася особено за селското стопанство, строителството, транспорта и други отрасли и дейности.

Недостиг от работна сила изпитват всички отрасли на народното стопанство, включително и промишлеността, но особено това се чувства в селското стопанство, където демографската основа за едно разширено възпроизводство на населението е ликвидирана и за един доста продължителен период от време ние трудно ще създадем уравновесена структура в това отношение.

Всичко това налага да се вземат екстрени мерки и съответно да се създадат и решат по-смело, отколкото досега, съответни икономически и социални стимули за развитие на всички отрасли от материалната, включително и на извънматериалната сфера само по интензивен път.

За това ни задължават поставените задачи в доклада,

изнесен от др. Тодор Живков пред Националната партийна конференция. Те са свързани с повишаването на обществената производителност на труда.

Подкрепям напълно всички постановки, обосноваването и изводите по въпроса за състоянието на трудовите ресурси в Народна република България, изнесени в отчета на др. Мишо Мишев — министър на труда и социалните грижи.

Главните проблеми, които характеризират състоянието на трудовите ресурси, тяхната заетост, разпределение и използване през годините на шестата петилетка, както и задачите, произтичащи от решенията на Националната партийна конференция и др. документи, са правилно поставени с оглед да се осигури повишаване на обществената производителност на труда.

Искам накратко да се спра на въпроса за използването на работната сила в отрасъла строителство в Габровски окръг.

Както е известно, в миналото Габровски окръг беше известен с наличието на значителен брой висококвалифицирани строителни работници. Така например през 1959 г. в района на селата имаше 4822 висококвалифицирани строителни работници. След 15 години, а 1974 г., техният брой е 667, от които 40 на сто са в трудоспособна възраст. Това намаление е резултат на естественото и механичното движение на тази категория работници. Така само за 6 години (1959—1965) са изселени над 2000 души във Варненски, Бургаски, Старозагорски, Великотърновски, Плевенски, Ловешки, Русенски, Софийски и др. окръзи, където са получили и жителство.

Ежегодно програмата за строителство се увеличава, а и занаят пред спорец възможностите на страната ще се провежда активна инвестиционна политика. Сега обаче, а и за в бъдеще няма изгледи да се осигурява нормален приток и попълване на строителните организации с квалифицирани строителни работници.

Ежегодният недостиг се движи между 300 до 500 души, които окръгът не е в състояние да допълни. Всички източници и възможности в това отношение са почти изчерпани.

Влошен е възрастовият състав на наличните работници. От 1920 висококвалифицирани майстори 604, или 31,5 на сто, са на възраст над 50 години, от тях 106 пенсионери.

Нови, млади кадри в нашия окръг не постъпват или много малко. Тези, които идват от други окръзи след завършване на професионално-техническото училище по сградо-строителство, си отиват в своите окръзи, а жителите на окръга, след като завършат училището, се разпръсват в други отрасли и дейности. Това е естествено.

След завършване на училището младежите отиват в казармата. В повечето случаи там те придобиват друга спе-

циалност и квалификация, която предпочитат да практикуват в цивилния си живот. Затова след изтърпяване на срока за разпределение или най-често, без да се дочака това, кадрите, подготвени в строителното училище, използват всички възможни за напускане начини и отиват на работа в другите отрасли на народното стопанство, но не и в строителството.

Какви са още причините според нас?

Както е известно, в окръга сравнително с останалите отрасли на икономиката добре е развита промишлеността. Условията на приложението на труда в промишлеността са по-добри, отколкото в останалите отрасли и особено в строителството. Заплащането на труда в промишлеността е целогодишно без сезонни колебания, както това е в строителството.

Трябва да се вземат предвид посочените предимства и обстоятелството, че трудът и придобитата професия и квалификация на кадри, като водопроводчици, електротехници, отоплително-монтажници, зидаро-мазачи, зидаро-кофражисти и др., намират приложение при ремонтната дейност и поддържане на останалите отрасли, където работата е много по-лека. Това е причина да се напуска строителната организация.

Така например в държавното строително управление в Габрово през 1970—1972 г. са разпределени съответно 84, 112 и 86 ученици, от тях са останали на работа съответно за посочените години 13, 39 и 47 души.

След като се вземе предвид абсолютният недостиг, слабото попълнение с млади хора и голямото текучество, както и недостатъчното и ефективно използване на наличната работна ръка, става ясно, че и занапред изпълнението на строителните програми не ще може да става по досегашния традиционен метод.

Следователно е необходимо да се преминава незабавно към увеличаване степента на индустриално изпълнение на промишленото, жилищното културното и административно-битовото и друго строителство. Министерството на строежите и архитектурата в най-близко време да допълни и утвърди нови каталози за готови стоманобетоннови елементи.

Необходимо е да се ускори преработката на проектите за детски заведения по технологията на държавното стопанско обединение „Балканстрой“ и приложи за строителство във всички окръзи в страната; да се окаже помощ за внедряване на системата „едроплощен кофраж“ за жилищно, административно, битово и друго строителство. Всички процеси при довършителните строителни работи да се механизират средно не по-малко от 70 на сто през двете години на петилетката, за да може в отрасъл строителство абсолютният недостиг от работна сила отчасти да се компенсира.

Отбелязаните слабости в отчета за загубите на работно време от трудови злополуки, професионални заболявания и временна нетрудоспособност, престои, вътрешни загуби на работно време и др. са валидни и за нас.

Въпреки че се вземат мерки в това отношение, подобренията бавно настъпват.

Както е известно, с разпореждане на Министерския съвет № 25 от 1. VIII. 1973 г. се разреши да работят в строителството по 45 дни бригадири, които са на работа извън сферата на материалното производство. Това е правилно, но трудът на тези бригадири се използва главно за извършване на обща работа. На тях освен заплатата в учреждениято или предприятието се заплаща и съответната заработка по разряд от строителната организация.

Смятам, че е наложително да се издаде нормативен документ, с който да се разреши на пенсионирани строителни работници по чл. 8 и 9 от Закона за пенсиите да работят целогодишно на държавни строителни обекти, като им се заплаща освен пенсията и възнаграждение за съответния разряд.

Стопански целесъобразно ще бъде по същия начин да се разреши въпросът и за пенсионерите по чл. 8 от Закона за пенсиите — квалифицирани строители. Ще се пресече възможността тези непълни пенсионери да работят на частни обекти, да получават високи възнаграждения, а на държавните строителни обекти да не достига работна ръка. Само нашият окръг разполага с повече от 300 души пенсионер-строители.

Заедно с някои основни професии и строителите трябва да се стимулират материално по-добре в сравнение с останалите трудещи се в нашата страна. Необходимо е също да се създадат условия за битовото и културното им устройване с предимство.

Другарки и другари народни представители! Ние ще направим всичко, което е необходимо за изпълнение решенията на Десетия конгрес на Българската комунистическа партия и Националната партийна конференция, отнасящи се до осигуряване и подобряване структурата на необходимата работна сила в окръга и нейното ефективно използване. *(Ръкопляскания)*

Председателстващ Николай Георгиев: Другарки и другари народни представители! Няма записани други оратори.

Желае ли някой народен представител да се изкаже по доклада или да направи предложение по проекторешението? — Няма желаещи.

Поради това, че ораторите изказаха някои съображения по доклада на министъра Мишо Мишев, те следва да се обсъ-

дят от Комисията по труда, народното здраве и социалните грижи, след което проектът за решение да се предложи за гласуване.

Двадесет минути почивка.

(След почивката)

Председателстващ Груди Атанасов: Преминаваме към второ разглеждане на законопроекта за преизчисляване на някои пенсии и за изменение и допълнение на пенсионни закони.

Има думата докладчикът на комисиите народният представител Крум Радонов.

Ген.-лейт. Крум Радонов: Другарки и другари народни представители! Законодателната комисия и Комисията по труда, народното здраве и социалните грижи още един път разгледа предложения законопроект за преизчисляване на някои пенсии и за изменение и допълнение на пенсионни закони и след направените изказвания на вчерашното заседание на Народното събрание прави следните предложения:

1. В глава втора, раздел I от законопроекта да се добави нов § 3 със следното съдържание:

„§ 3. Създава се нов член 45б:

45б. Държавният съвет на Народна република България по предложение на Министерския съвет, взето по доклад на министъра на труда и социалните грижи, може в изключителни случаи да отпуска персонални пенсии на лица, по отношение на които не са налице някои от изискванията на пенсионните закони.“

2. Параграфи 3, 4, 5, 6, 7, 8 и 9 да станат съответно 4, 5, 6, 7, 8, 9 и 10.

Съображения. В практиката има отделни особени случаи, които налагат да бъдат отпускани по изключение пенсии, без да са налице някои от изискванията на закона. Целесъобразно е да бъде овластен Държавният съвет да решава подобни случаи.

3. Двете комисии обсъдиха предложението на народния представител Петко Кунин за изравняване на пенсиите за инвалидност на земеделските стопани-кооператори с минималните пенсии за инвалидност, отпускани на работниците и служителите, но не намери възможност то да бъде уважено поради следните съображения:

От 1 юли 1973 г. пенсиите на земеделските стопани-кооператори за инвалидност бяха увеличени с 10 лв. За да се направи исканото изравняване, което ще обхване към 42 000 души, ще бъдат необходими не по-малко от 10 милиона лева годишно, а тези суми не са предвидени по разчетите за ме-

роприятията през тази година. Голяма част от пенсионираните по инвалидност земеделски стопани-кооператори имат трета група и следователно могат да работят в селското стопанство и да получават едновременно и пенсията, и трудовото възнаграждение. По програмата, приета с постановление № 17 на Министерския съвет и на Централния съвет на Българските професионални съюзи от 1973 г., е предвидено през 1975 г. да се внесат подобрения в пенсионирането на земеделските стопани-кооператори. Този въпрос трябва да бъде поставен тогава.

4. Комисиите обсъдиха и редица предложения по законопроекта, направени писмено от граждани. По-голяма част от тях са по въпроси, които вече са залегнали в законопроекта, а останалите бяха намерени за нецелесъобразни и затова не се включват в предложенията на комисиите.

Председателстващ Груди Атанасов: Вносителят на законопроекта съгласен ли е с предложенията на комисиите?

Мишо Мишев: Аз бях в комисията, взех участие. Съгласен съм.

Председателстващ Груди Атанасов: Пристъпваме към второ гласуване на законопроекта. Предлагам да се гласува изцяло.

Има ли друго становище по начина на гласуването? — Няма.

Моля народните представители, които са съгласни с предложението, да вдигнат ръка. Мнозинство, приема се.

Народните представители, които приемат законопроекта, както бе предложен с допълненията, моля да гласуват с вдигане на ръка.

Има ли против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Законът се приема с пълно единодушие.

(Текстът на закона — приложение № 3, III)

Преминаваме към второ разглеждане на законопроекта за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията.

Има думата докладчикът на Законодателната комисия народната представителка Рада Тодорова.

Рада Тодорова: Уважаеми другарки и другари народни представители! На вчерашното заседание на Народното събрание при обсъждането на законопроекта за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията от изказалите се оратори конкретни предложения по законопроекта направи само народната представителка Илинка Иванова.

Законодателната комисия днес се събра и разгледа поставените въпроси и по тях тя взе следното становище:

1. Предлага се да се намали горната граница, предвидена в законопроекта до 3 години за осъдените за непредпаз-

ливи престъпления, които могат да бъдат настанявани в специализираните трудово-поправителни общежития.

Комисията, като взе предвид, че в общественно-политическата характеристика на извършителите на престъпления, за които се налага такова наказание, няма съществена разлика, за да се провежда на тази основа някаква диференциация, счита, че това предложение не трябва да се приема от Народното събрание. От друга страна, и в наредбата, която министърът на правосъдието ще издаде, е предвидено, че ако съдът е определил на осъдения строг режим на изтърпяване на наказанието, той ще си остане в обикновеното заведение за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода. По този начин по-тежките прояви на непредпазливост, за които е наложено съответно наказание, ще бъдат изключени от случаите, когато наложеното наказание ще може да се изтърпява в специализирани трудово-поправителни общежития, които се установяват със законопроекта.

2. Предложи се също да се създаде законна възможност да се превеждат в трудово-поправителните общежития и осъдените на лишаване от свобода за по-дълъг срок от предвидения в законопроекта, на които остава да изтърпяват незначителна част от наказанието.

Комисията счита, че с възприемането на такова едно предложение ще се наруши режимът и в двете подсистеми за изтърпяване на наказанието. По начало в обикновените заведения за изтърпяване на наказания осъдените са включени в определени колективи и курсове за професионална квалификация или образование, работят по определена специалност и следователно би било много трудно и нецелесъобразно да се извеждат за кратко време от тези колективи и да се включват в нови.

3. Третото предложение за определен брой на отрядите се отнася до наредбата, която министърът на правосъдието ще издаде, и то трябва да се има предвид от министерството в практическата му дейност.

Поради това комисията счита, че законопроектът следва да бъде приет от Народното събрание така, както се предлага от Министерския съвет, без изменение.

Председателстващ Груди Атанасов: Вносителят на законопроекта съгласен ли е с предложенията на комисията?

Светла Даскалова: Съгласна съм.

Председателстващ Груди Атанасов: Пристъпваме към гласуване на законопроекта. Предлагам той да се гласува изцяло.

Има ли друго становище по начина на гласуването? — Няма.

Моля народните представители, които са съгласни с предложението, да гласуват. Мнозинство, приема се.

Народните представители, които приемат законопроекта, както бе предложен, моля да вдигнат ръка.

Има ли против? — Няма. Въздържали се? — Няма.

Законът се приема с пълно единодушие.

(Текстът на закона — приложение № 4, III)

Преди да пристъпим към гласуване на проекторешението по доклада на министъра на труда и социалните грижи за състоянието на трудовите ресурси в Народна република България, има думата председателят на Комисията по труда, народното здраве и социалните грижи народният представител Радой Попиванов да докладва становището на комисията по проекторешението.

Проф. Радой Попиванов: Уважаеми другарки и другари народни представители! Комисията по труда, народното здраве и социалните грижи се събра съгласно внушението на председателстващия настоящото заседание и обсъди въпроса за решенията, като има предвид изказванията на народните представители.

Известно внушение за промяна в проекторешението беше направено от члена на комисията народния представител Петър Иванов Петров. Комисията намери, че предложението, което той прави, се отнася до въвеждане в трудовия процес на лица в надтрудоспособна възраст. То е включено в страница 3 от констативната част на проекторешението, което ви е раздадено, и гласи: „Все още не се използват всички форми за максимално въвеждане на трудоспособното и надтрудоспособното население в обществения труд.“

Тодор Живков: Този въпрос за пенсионерите ли се отнася? Трябва да си го запишем направо за пенсионерите.

Аз не знам дали вие правилно сте формулирали, но какво значи „надтрудоспособна“, „дотрудоспособна“ възраст и т. н. Не съм юрист, но ми се струва, че формулировката не е гочна.

Става въпрос за тази активна част от нашето население, която сега не работи. Има се предвид примерно жени или други, които не работят. Това е единият въпрос. И вторият въпрос се отнася до пенсионерите, които са работоспособни и могат да работят. Това ли имате предвид?

Мишо Мишев: Това е.

Тодор Живков: Да се каже съответно правилно.

Председателстващ Груди Атанасов: За заключително слово има думата министърът на труда и социалните грижи др. Мишо Мишев.

Мишо Мишев: Другари, ние приемаме напълно допълнението, което се прави в решението.

Има действително доста предложения, които се направиха от изказалите се. Колегиумът на министерството ще обсъди тези допълнителни предложения с оглед тяхното включване в нашата дейност по-нататък.

Един от въпросите, който се повдига тук, е да се използват онези кадри, които са в надтрудоспособна възраст, т. е. тези, които са преминали в пенсия. Може би прав е др. Живков, че това предложение трябва да се формулира по-точно.

Това е нашето предложение.

Тодор Живков: Значи става въпрос за пенсионерите. Ние можем, другари, и трябва да заангажираме такива хора. В България имаме нужда от такава работна ръка. Можем да заангажираме над 300 000 пенсионери и да решим генералния въпрос за работната ръка. За това се касае и за това аз лично гласувам с двете ръце. (*Ръкопляскания*)

Председателстващ Груди Атанасов: Другарки и другари народни представители, смятам, че всички народни представители ще подкрепят това, което предлага др. Тодор Живков.

Какво ще каже докладчикът на комисията др. Радой Попиванов?

Проф. Радой Попиванов: Думите „надтрудоспособното население“ да бъдат заменени с думите „трудоспособните пенсионери“.

Тодор Живков: Но да си остане и първата част — които са работоспособни, не са пенсионери и не работят. А във втората част да се уточни за какво се касае.

Проф. Радой Попиванов: Предлагам следната окончателна редакция на текста:

„Все още не се използват всички форми за максимално въвлечение в обществения труд на трудоспособното население, в това число и на трудоспособните пенсионери.“

Във връзка с това предлагам да се прибави нова точка втора в решението със следния текст:

„2. Министерството на труда и социалните грижи да разработи цялостна програма за по-пълното привличане на трудоспособните пенсионери в обществения труд.“

Останалите точки от решението променят съответно номерацията си.

Председателстващ Груди Атанасов: Пристъпваме към гласуване на проекторешението.

Народните представители, които приемат предложеното проекторешение, с допълненията, както се направиха, моля да гласуват. Мнозинство, приема се.

(Текстът на решението — приложение № 5, II)

Преминаваме към

Обсъждане и приемане Декларация на Народното събрание.

Другарки и другари народни представители! От 5 до 7 април 1974 г. представителите на 26 национални комитета и групи от европейските страни и на 14 международни организации на сесия на Международния комитет за европейска сигурност и сътрудничество в Брюксел са приели декларация, с която се обръщат към всички парламенти, правителства и други органи на държавната власт с призив да спомогнат за по-скорошното завършване на втория етап от съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа и за свикване на заключителния етап през следващите месеци.

Тази декларация бе връчена официално от делегация на Българския национален комитет за европейска сигурност и сътрудничество на председателя на Народното събрание др. Владимир Бонев.

Предлагаме Народното събрание да вземе отношение към декларацията.

Във връзка с това от името на Комисията по външните работи да прочете проект за декларация на Народното събрание има думата секретарят на комисията народният представител Кръстю Стойчев.

Кръстю Стойчев:

„ДЕКЛАРАЦИЯ

на Народното събрание на Народна република България

Народното събрание на Народна република България изцяло подкрепя Декларацията на състоялата се от 5 до 7 април 1974 г. в Брюксел сесия на Международния комитет за европейска сигурност и сътрудничество върху проблемите и пътищата за осигуряване на здрав и траен мир в Европа.

Идеята за мир, сътрудничество и колективна сигурност отговаря на съкровените стремежи на българския народ и на всички народи да отстранят военната заплаха, да потърсят с общи усилия взаимноприемливи решения на големите и сложни проблеми, свързани със сигурността и сътрудничеството на европейския континент. Подобряването на политическата обстановка в Европа и света през последните години откри широки възможности за това. Понастоящем се осъществява преход от „студена война“ към намаляване на напрежението. „Създават се условия човечеството да бъде избавено от кошмара на нова световна война. Очертава се перспектива за широко взаимноизгодно и плодотворно сътрудничество между държавите с различен обществен строй“, каза

председателят на Държавния съвет на Народна република България Тодор Живков.

Конструктивната външна политика на Съветския съюз и на другите социалистически страни съдействува по най-решителен начин за нормализиране на обстановката в Европа, за преодоляване на сегашното разделение на континента, за изключване актове на агресия в този район, за създаване обстановка на доверие и взаимно разбирателство.

Българският народ с дълбоко удовлетворение прие решенията на Съвещанието на Политическия консултативен комитет на държавите — участници във Варшавския договор, състояло се на 17 и 18 април т. г. В тях е изразена волята на страните от социалистическата общност и занапред да правят всичко за намаляване на напрежението и нормализирането на положението в Европа.

В Женева представители на европейските държави, Съединените американски щати и Канада разработват основните принципи, свързани с изграждането на колективната сигурност, икономическото и културното сътрудничество в Европа.

Народна република България, една от инициаторките за свикване на общоевропейското съвещание, ще продължи да полага всички усилия за намаляване на напрежението, за увеличаване на доверието, за установяване на добросъседски отношения между европейските народи.

С цялата своя външнополитическа дейност и с провежданата балканска политика Народна република България съдействува активно за укрепване на мира и мирното сътрудничество, за подобряване на добросъседските отношения с балканските страни, за успешното приключване на работата на съвещанието за общоевропейска сигурност и сътрудничество.

Народното събрание на Народна република България изразява своята увереност, че европейските парламенти и правителства, отговорните политически дейци и обществеността също ще вложат цялата си енергия за най-скорошното свикване на високо равнище последния етап на Съвещанието за общоевропейска сигурност и сътрудничество и неговото успешно завършване, което би отговорило на очакванията на миролюбивите народи.“

Председателстващ Груди Атанасов: За изказване по обсъждания въпрос има думата народният представител Димитър Братанов.

Димитър Братанов: Другарки и другари народни представители! В момента, когато Народното събрание ще гласува тази декларация, европейската общественост във всички стра-

ни на нашия континент се активизира да даде своя принос по най-решителен начин, за да преодолее препятствията, които агресивните и реакционните кръгове на империализма поставят по пътя на европейската и международната сигурност.

Подкрепата, която оказва Народното събрание на Декларацията на Международния комитет в Брюксел, е акт от важно международно значение. От името на Националния комитет за европейска сигурност и сътрудничество изразявам пълна солидарност с предложената декларация.

Сплотеността, единството и единодействието на всички прогресивни, демократични, антиимпериалистически и миролюбиви сили в Европа и света ще бъдат важен фактор за нови плодотворни резултати при изграждане на колективна сигурност и сътрудничество. Към това призовава и Декларацията от Брюксел.

Винаги сме посрещали с голям интерес документите на Политическия консултативен комитет във Варшава, тъй като в тях се отразяват важни решения на най-отговорни партийни и държавни ръководители на Съветския съюз и социалистическите страни в Европа по големи въпроси на съвременната международна политика, свързани не само с мира и сигурността в Европа, но и в света.

Решенията на Политическия консултативен комитет от 17 и 18 април т. г. предизвикаха особен интерес поради това, че сега проблемът за европейската и международната сигурност е в решителен момент. След постигнатите несъмнени успехи за нормализиране на обстановката в Европа, за установяване на добросъседство и разширяване на многостранното взаимноизгодно сътрудничество между всички държави сега се поставя въпросът за плодотворно приключване на работата в Женева и за провеждане в непродължителен срок на третия етап в Хелзинки на най-високо равнище.

Опитите на противниците на колективната сигурност в Европа тревожат народите на нашия континент, които са жизнено заинтересувани от осигуряването на траен мир и сигурност в Европа, от предотвратяването на атомната война и от превръщането на започналия процес на мирно съвместно съществуване в необратим процес.

Приетата декларация в Брюксел изразява волята на европейската общественост за активизиране на държавните дейци, парламентите и народите за действено и положително разрешение на проблемите за европейската сигурност и сътрудничество. Тази декларация бе връчена на председателя на Министерския съвет на Народна република България, председателя на Народното събрание и председателя на Интерпарламентарната група от името на Международния комитет.

Бюрото на Националния комитет за европейска сигурност и сътрудничество на свое разширено заседание обсъди документите на брюкселската сесия и прие декларация в подкрепа на новите инициативи на Международния комитет.

Световната и европейската общественост посрещна документите от Варшава като крупен исторически принос. В тях се прави дълбок анализ на съвременното международно положение, ярко са поставени задачите, които стоят пред народите, правителствата и парламентите.

Нашето Народно събрание със своята декларация още от 4 април 1969 г., която излезе наскоро след обнародване на Будапещенското обръщение, изрази волята на нашия народ пред всички европейски правителства и парламенти за творческо отношение към задачите, поставени пред Европа. През този петгодишен период то не един път е давало израз на пълна подкрепа на обществените и държавните инициативи за свикване на общоевропейско съвещание и изграждане на колективна сигурност в Европа.

С приемане на предлаганата декларация ние изразяваме нашето пълно одобрение на решенията от Варшава и Брюксел за деен принос на правителства, парламенти и общественост за успешно завършване на Общеевропейското съвещание и за по-нататъшната работа за изграждане на колективната сигурност и сътрудничество.

Благодаря ви за вниманието! (*Ръкопляскания*)

Председателстващ Груди Атанасов: Има думата за изказване народният представител Димитър Димитров.

Проф. Димитър Димитров: Другарки и другари народни представители! С чувство на дълбоко удовлетворение за цялостното и вярно отразяване на нашите мисли изслушах проекта за декларация, която ни се представи за обсъждане тук.

Тя действително изразява това, което чувствуваме и мислим не само ние тук, но и целият наш народ. Нашият народ работи и живее с дълбоката вяра, че е настъпило време, когато мирът вече може и трябва да тържествува в Европа и в света.

Европа, това никога не трябва да забравяме, стана огнището, откъдето забушува пожарът на двете най-унищожителни войни в човешката история. И това стана в рамките на три десетилетия. За следващите три, след края на Втората световна война, по почин на социалистическите страни се поде поход за мир. Народите на Европа, поучени от своя собствен изстрадан опит, сега изявяват все по-силно и все по-настойчиво своето искане на нашия континент да се организира и осигури траен мир и сътрудничество, да оставим този мир като най-скъп дар за идните поколения.

По повика на най-последователните застъпници в борбата за мир — социалистическите страни, правителствата на държавите на нашия континент се насочиха по пътя на мира. Европейското съвещание за тяхното постигане, което се свика в Хелзинки миналата година, даде първите обнадеждаващи и окрилящи вярата на народите резултати.

Сега в Женева протича вторият етап на това съвещание. Обаче с чувство на безпокойство следим ние този етап. Това чувство се получава от редица стъпки, насочени към затормозване работата в Женева, нейното забавяне и усложняване. Това се причинява от сили и среди, които повдигат в Женева въпроси, несвързани с въпроса на въпросите на нашето време — ще има ли мир в света.

Ние съзнаваме, че мирът не е дар, който се поднася! Мирът е скъпо завоевание, но именно защото е такова, трябва да бдим, за да не бъде това завоевание проиграно!

Ние съзнаваме също така, че мирът не е лесно разрешим на нашия континент, където столетия са се трупали противоречия, мними и реални, спорове, жизнени или изкуствено подклаждани. Но ние знаем също, че добрата воля е най-целебният лек за лекуване на стари рани. А добра воля в народите днес има. Тя е не безосновна добра воля, тя е осъзната добра воля, като добър урок от миналото и вярно виждане на настоящето, реално преценяване на това настояще, което може да стане залог за светло бъдеще.

Може, но не всички още искат и се стремят към това. Женевската дейност на втория етап на съвещанието показва, като че ли и потвърждава с всеки изминат ден това наше съмнение. Затова ние заедно с целия наш народ, с всички социалистически страни и народи приехме с вяра за нов тласък решенията, които се взеха на съвещанието във Варшава, решенията на Политическия консултативен комитет на държавите — членки на Варшавския договор.

Тези решения са кристално ясни! Да се продължи започнатото дело в Хелзинки, да се завърши вторият етап в Женева и да се насочат правителствата и народите, стоящи зад тях и настояващи за това, към третия заключителен етап на европейското съвещание за мир и сигурност, за плодотворно сътрудничество. Да се даде отпор на ония сили, които живеят с мрачните спомени за миналото, а не със светлите перспективи на мирна Европа!

Ние вярваме, че решенията от Варшавското съвещание ще дадат очаквания от народите благоприятен тласък на работата в Женева и ще насочат тази работа към благоприятен край. Вярваме, защото под решенията във Варшава стои подписът на първобореца на световния мир Леонид Илич Брежнев, стои подписът на нашия държавен и партийен ръководи-

тел, борецът за мир и разбирателство на Балканите, в Европа и света — Тодор Живков.

И вярваме не само ние в това, вярва целият наш народ, вярват народите на Европа, вярват всички хора с добра воля за мир в света!

Заявявам от името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз, че всички ние одобряваме проекта за декларация, одобряваме изцяло нейното съдържание, дух и предназначение и ще гласуваме за приемането ѝ.
(Ръкопляскания)

Председателстващ Груди Атанасов: Има думата народният представител Пенчо Костурков.

Д-р Пенчо Костурков: Другарки и другари народни представители! В течение на векове народите и най-светлите умоове на човечеството са се борили за установяване на траен мир. Но идеята за траен мир и международна сигурност намери най-искрени, убедени и последователни привърженици и дейци в лицето на Съветския съюз и другите социалистически страни. С нарастващата мощ на социалистическата общност изграждането на здрав и справедлив мир днес се очертава като реалност.

След Втората световна война движението за запазване и укрепване на световния мир израсна в мощен фактор в Европа и се превърна в решаваща сила и в международните отношения. В последно време подкрепата на инициативата за свикване на Европейско съвещание по въпросите на сигурността и сътрудничеството се посреща с одобрение сред все по-широки среди на световната общественост. Много международни и неправителствени организации, като мощни професионални съюзи, световни научни организации и демократични женски, младежки и други движения, се изказаха в полза на Европейското съвещание за мир и сигурност. Интерпарламентарният съюз и Световната федерация на дружествата за съдействие на Обединените нации приеха също резолюции в полза на европейското съвещание.

Правителствата в Западна Европа дълго време се противопоставяха и отлагаха свикването на европейското съвещание за сигурност, но под напора на миролюбивите сили в собствените им страни и на засилването на тенденциите за намаляване на международното напрежение склониха да приемат предложението на държавите — участнички във Варшавския договор, за свикване на този общоевропейски форум.

Делото за превръщане на Европа в район на мир и сигурност направи важна крачка напред със свикване на

съвещанието през миналата година в Хелзинки и успешното приключване на неговия пръв етап. Сега съвещанието навлезе в своята втора и решаваща фаза. Но реакционните сили в капиталистическите държави наново правят опити да създават изкуствени пречки и да спъват работата на комисиите, които заседават сега в Женева. Докато в комисиите по политическите, икономическите и научно-техническите въпроси в последно време се постигна известен успех по формулиране окончателните текстове на решенията, в комисията по културните и хуманни въпроси делегатите от западните страни непрекъснато предизвикват продължителни дискусии и спорове относно размяната на информация, контакти на организации, учреждения и граждани между европейските държави. В същото време по-голямата част от западния печат и другите средства за масова информация, които са под влияние на монополите и реакционните сили, продължават да раздухват дискусиите, да предават тенденциозно разискванията в комисиите и да одобряват позициите на западните страни за протакане на преговорите.

Другарки и другари народни представители! Огромни са заслугите на генералния секретар на Централния комитет на Комунистическата партия на Съветския съюз Леонид Брежнев за провеждане на Съвещанието за европейска сигурност и сътрудничество. Трябва да отбележим и ролята на председателя на Държавния съвет Тодор Живков за успеха на конференцията. Правителството на Народна република България и нашата общественост дадоха своя принос за свикване на Европейското съвещание, те и занапред ще полагат усилия за успешното му завършване, за осигуряване мирното бъдеще на Европа.

Народното събрание, което изразява миролюбивата воля на българския народ, посреща с удовлетворение решенията на Съвещанието на Политическия консултативен комитет на държавите — участници във Варшавския договор, състояло се на 17—18 април т. г. Няма съмнение, че тези решения на Съвещанието във Варшава ще окажат въздействие върху разведряване на атмосферата в Европа и ще укрепят увереността на народите, че ще бъде намерено справедливо решение на проблемите за европейската сигурност. Народното събрание посреща с удовлетворение и Декларацията на Международния комитет за европейска сигурност, приета на последното му съвещание в Брюксел.

Одобрявам предложената проектодекларация на Народното събрание и ще гласувам за нейното приемане. (*Ръкопляскания*)

Председателстващ Груди Атанасов: За изказване има думата народният представител Иван Тенев.

Иван Тенев: Другарки и другари народни представители! В началото на текущия месец в Брюксел се проведе заседание на Международния комитет за европейска сигурност и сътрудничество. То беше посветено на хода и перспективите за успешно завършване на съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа.

Първият етап на това съвещание се проведе в Хелзинки миналата година и завърши успешно. Приети бяха основните линии, върху които ще се изгражда нова и мирна Европа.

Вторият етап на съвещанието се провежда от известно време в Женева. Той също трябва да приключи успешно, за да се премине към най-тържествено и авторитетно подписване на приетите документи. Това ще бъде събитие от изключителна важност за мирния живот на всички народи на нашия континент.

Извървян е дълъг и труден път, докато се стигне до европейското съвещание. Разчистени са много прегради и последици от последната световна война и други конфликти. Поставено е начало на един нов, оздравителен процес в международната атмосфера. Светът постепенно се обръща с лице към мира и мирното съвместно съществуване.

Всичко това е резултат от последователното, активно и творческо провеждане на ленинската мирна външна политика на Съветския съюз и другите социалистически страни. Напълно заслужено др. Леонид Брежнев е познат и уважаван в целия свят като пламенен и неуморим борец за мир между народите.

Една от големите мирни инициативи на социалистическите страни, в това число и на нашата народна република, е въпросът за траен мир, сигурност и сътрудничество в Европа.

Заседанието на Международния комитет за европейска сигурност и сътрудничество излезе с призив към всички правителства, парламенти, към всички политически сили, профсъюзи, масови обществени организации и други. В него се иска да спомогнат за по-скорошното завършване на втория етап на съвещанието и да се свика заключителният етап през следващите месеци; да се създаде благоприятна атмосфера на доверие около съвещанието, да се информира по-широко и обективно обществеността по обсъжданите въпроси, да се настоява заключителният етап на съвещанието да бъде на най-високо равнище; да се поддържа идеята за създаване след края на конференцията на един консултативен орган, приемлив за всички, целещ да обезпечи продължаването на започнатото мирно дело.

Обезпечаването на сигурността и сътрудничеството в европейски мащаб остава една от главните задачи и сега. И тази цел е достижима!

Но враговете на мира и техните оръдия не стоят със скръстени ръце. Преди се мъчеха да осуетят свикването на европейско съвещание. Като не успяха в това, сега с всички сили и средства се мъчат да протакат, да омаловажават и по същество да пречат за успешното завършване на съвещанието.

Само 10 дни след призива на Международния комитет се проведе съвещание на Политическия консултативен комитет на държавите — участници във Варшавския договор. Главните сили, бранители на мира, заедно с другите свои проблеми се озоваха и на призива за европейска сигурност и сътрудничество.

В издаденото комюнике се заявява, че страните от Варшавския договор ще направят всичко, което зависи от тях, за успешното завършване работата на съвещанието в най-кратък срок, и то така, че резултатите от него да отговорят на надеждите на миролюбивите народи. Това има изключително значение. Вярвам, че така и ще стане.

Призивът на Брюкселското съвещание за европейска сигурност е връчен на нашето Народно събрание. В отговор на този призив се предлага на вниманието на народните представители съответната декларация.

За делото на мира в Европа, на Балканите и в света дава своя принос и нашата свободна родина. Цялата история на Българската комунистическа партия е пронизана от идеята и борбата за свобода, мир и братство между народите.

Последната Национална партийна конференция единодушно одобри доклада на др. Тодор Живков, включващ и някои въпроси на международното развитие от Десетия конгрес до днес. Този период има преломно значение за следвоенното развитие на света. Осъществява се преход от студената война към намаляване на напрежението.

Предлаганата декларация изхожда от същността на тази политика.

Дълбоко съм убеден, че приемането ѝ от Народното събрание ще се посрещне с пълно одобрение от населението във всички райони, чиито представители сме ние тук.

Още веднъж нашата държава и народът ще подкрепят делото на мира, европейската сигурност и сътрудничество.

От името на парламентарната група на Българската комунистическа партия одобрявам и ще гласувам с две ръце предложената декларация. (Ръкопляскания)

Председателствуващ Груди Атанасов: Има ли други народни представители, които желаят да се изкажат по проекта за декларация или да направят предложения? — Няма.

Пристъпваме към гласуване.

Моля народните представители, които приемат предложени-
ната декларация, да гласуват.

Приема се с пълно единодушие. (*Продължителни ръко-
пляскания*)

Преминаваме към разглеждане на последната точка от
дневния ред:

**Предложение от ръководствата на парламентарните групи
на Българската комунистическа партия и Българския земе-
делски народен съюз за промени в състава на постоянните
комисии на Народното събрание.**

Ще прочета предложението:

„ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

**от ръководствата на парламентарните групи на Българската
комунистическа партия и Българския земеделски народен
съюз за промени в състава на постоянните комисии
на Народното събрание**

Другарки и другари народни представители!

При определяне състава на постоянните комисии на На-
родното събрание непосредствено след изборите някои на-
родни представители бяха избрани в две комисии, което ги
затруднява да изпълняват задълженията си. В отделни слу-
чаи специалността на някои народни представители не съ-
ответствува на характера на дейността на комисията, в съ-
става на която те са избрани. Членове на някои от постоян-
ните комисии бяха избрани за министри. Освен това има
народни представители, които досега не са избирани в нито
една от постоянните комисии. Повечето от тях са новоизбрани
народни представители.

Всичко това налага да се извършат промени в състава на
постоянните комисии.

По изложените съображения ръководствата на парламен-
тарните групи на Българската комунистическа партия и на
Българския земеделски народен съюз предлагат на Народ-
ното събрание на основание чл. 76, ал. 1 от Конституцията
на Народна република България във връзка с чл. 49 от Пра-
вилника за работата на Народното събрание да приемат
следното

РЕШЕНИЕ

за промени в състава на постоянните комисии

1. Комисия по търговията, услугите и туризма

Освобождава Алекси Иванов Василев от задължението му заместник-председател и член на комисията.

Избира Боян Георгиев Първанов за заместник-председател на Комисията по търговията, услугите и туризма.

Освобождава Димитър Александров Жулев, Димитър Димитров Попов и Радка Петкова Маринова от състава на комисията.

2. Комисия по единния план и бюджета

Освобождава Кирил Димов Косев и Мирчо Спасов Христов от състава на комисията.

Избира Александър Василев Лилев, Алекси Иванов Василев и Атанас Георгиев Семерджиев за членове на комисията.

3. Комисия по изкуството и културата

Избира Димитър Методиев Христов, Пантелей Йорданов Зарев и Филип Йорданов Филипов за членове на комисията.

4. Комисия по народните съвети и развитието на населените места

Избира Георги Владимиров Стоилов и Иван Димитров Панев за членове на комисията.

5. Комисия по опазване на природната среда

Освобождава Димитър Иванов Карамуков от задължението му председател и член на комисията.

Избира Алекси Иванов Василев за председател на Комисията по опазване на природната среда.

Освобождава Анка Петрова Ангелова, Иван Михайлов Миленов, Иванка Маринова Бонева и Роза Иванова Костова от състава на комисията.

Избира Иванка Георгиева Дикова, Славчо Петров Бочев (Радомирски), Любомир Георгиев Бойков и Ангел Минев Цанев за членове на комисията.

6. Комисия по труда, народното здраве и социалните грижи

Освобождава Йовка Русева Желязкова, Мирчо Асенов Стойков и Никола Николов Матев от състава на комисията.

Избира Анка Петрова Ангелова, Донка Христова Колева и Елена Атанасова Лагадинова за членове на комисията.

7. Комисия по външните работи

Освобождава Христо Добрев Стоянов от състава на комисията.

Избира Иван Добрев Стоянов, Гани Стойнов Ганев, Васил Савов Зикулов и Мирчо Спасов Христов за членове на комисията.

8. Комисия по въпросите на младежта и спорта

Освобождава Марко Ганчев Димитров от състава на комисията.

Избира Кирил Димов Косев и Васил Арсов Поптодоров за членове на комисията.

9. Законодателна комисия

Освобождава Демир Димитров Борачев от състава на комисията.

Избира Димитър Русев Михайлов, Евгени Здравков Йонев и Марко Ганчев Димитров за членове на комисията.

10. Комисия по промишлеността, строителството и транспорта

Освобождава Васил Арсов Поптодоров от състава на комисията.

Избира Марин Пенчев Грашнов, Стоян Тончев Стоянов, Ради Трайков Кузманов и Славчо Стаменов Трънски за членове на комисията.

11. Комисия по науката, образованието и техническия прогрес

Освобождава Кирил Димов Косев от състава на комисията.

Избира Димитър Хараламбиев Димитров, Георги Павлов Георгиев, Давид Исак Давидов, Стефан Костадинов Василев и Мирчо Асенов Стойков за членове на комисията.

12. Комисия по селското стопанство и хранителната промишленост

Избира Вълкан Ангелов Шопов и Любомир Стефанов Дренски за членове на комисията.

Председател на парламентарната група на БКП: Б. Велчев

Председател на парламентарната група на БЗНС:

Н. Георгиев“

Желае ли някой от народните представители да се изкаже по предложението? — Няма желаещи.

Пристъпваме към гласуване.

Народните представители, които приемат предложението, моля да гласуват. Мнозинство, приема се.

С това се изчерпва дневният ред на десетата сесия на Народното събрание.

Другарки и другари народни представители! Десетата сесия на Шесто Народно събрание обсъди и прие важни закони.

Беше приет план за работата на Народното събрание през текущата година.

В съгласие с решенията на Декемврийския пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия от 1972 г. за повишаване жизненото равнище на трудещите се Народното събрание прие Закон за преизчисляване на някои пенсии и налагащото се изменение и допълнение на съществуващите пенсионни закони. На значителна категория трудови хора се повишават пенсиите.

Приетият Закон за изменение и допълнение на Закона за изпълнение на наказанията има важно политическо, социално и хуманно значение.

В отчета на министъра на труда и социалните грижи др. Мишо Мишев за състоянието на трудовите ресурси и в станалите оживени дискусии по него бе отделено изключително внимание на въпросите за най-рационалното и ефективно използване на работната сила в нашата страна — най-важният фактор за постигането на висока обществена производителност на труда.

Народното събрание прие декларация за по-скорошното свикване на Общоевропейската конференция за сигурност и сътрудничество.

Народните представители, завръщайки се в своите райони, има с какво да се отчетат пред своите избиратели и да им разяснят важните закони и решения, приети на току-що приключилата сесия на Народното събрание.

Закривам десетата сесия на Шесто Народно събрание.

(Закрита в 18 ч. и 25 м.)

Заместник-председатели: **Н. Георгиев**
Гр. Атанасов

Началник на Стенографския отдел: **В. Йонков**